

Sąd Najwyższy Rzeczypospolitej Polskiej

Przegląd orzecznictwa
Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej
w zakresie prawa cywilnego

**PRZEGLĄD ORZECZNICTWA
TRYBUNAŁU SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ¹
W ZAKRESIE PRAWA CYWILNEGO**

I półrocze 2009 r.²

zeszyt 1/2009

**Joanna STUDZIŃSKA
Ewa WOJTASZEK-MIK**

Spis treści

1. WSPÓŁPRACA SĄDOWA W SPRAWACH CYWILNYCH.....	3
C-185/07 - Allianz (dawniej Riunione Adriatica di Sicurtà)	3
C-339/07 – Seagon	4
C-523/07 – A	5
C-394/07 – Gambazzi	8
C-167/08 – Draka NK Cables i in.	10
C-533/07 – Falco Privatstiftung i Rabitsch	12
C-420/07 – Apostolides	14

¹ Do dnia 1 grudnia 2009 r. Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (Europejski Trybunał Sprawiedliwości w Luksemburgu).

² Niniejszy zeszyt jest kontynuacją przeglądu orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich za 2008 r., pierwotnie opublikowanego na stronie intranetowej SN (Dokumenty – Materiały BSiA, Studia i Analizy, Dział Prawa Europejskiego, 2009) .

Kolejne zeszyty będą obejmować okresy półroczne, a docelowe zeszyty bieżące - okresy kwartalne.

Będą one dostępne pod nazwą „Przegląd orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w zakresie prawa cywilnego” na stronie intranetowej (Dokumenty, Biuletyny i Katalog internetowy – Unia Europejska) i internetowej SN (www.sn.pl - Informacje praktyczne – Unia Europejska).

Przegląd obejmuje orzeczenia z zakresu szeroko rozumianego prawa cywilnego, m.in. współpracy sądowej w sprawach cywilnych, prawa konsumenckiego, prawa własności intelektualnej (w tej ostatniej dziedzinie z uwagi na znaczną liczbę orzeczeń ma charakter wybiórczy).

Na końcu orzeczenia wskazana jest wybrana literatura. W przeglądzie posłużono się oficjalnymi tłumaczeniami orzeczeń na język polski.

Pełne teksty, także w języku polskim, dostępne są w europejskiej bazie prawniczej **Eurlex** – <http://eur-lex.europa.eu>, a także na stronie Trybunału <http://curia.europa.eu>, gdzie można również zapoznać się z opiniami rzeczników generalnych oraz wnioskami prejudycjalnymi, w tym w sprawach jeszcze nierozstrzygniętych, a także wykazem obcych komentarzy doktryny do orzeczeń (na stronie Trybunału w zakładce „Orzecznictwo”).

C-180/06 – Ilsinger	18
C-14/08 – Roda Golf & Beach Resort	20
2. PRAWO KONSUMENCKIE	21
C-509/07 – Scarpelli.....	21
C-243/08 – Pannon GSM	24
C-261/07 i C-299/07 – VTB-VAB.....	26
3. PRAWO WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ	31
C-557/07 - LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten.....	31
C-62/08 – UDV North America	34
C-240/07 – Sony Music Entertainment.....	37
C-59/08 – Copad.....	39
C-529/07 – Chocoladenfabriken Lindt & Sprüngli	41
C-487/07 – L’Oréal i in.	43
4. INNE ZAGADNIENIA.....	47
C-348/07 – Semen	47
C-285/08 – Moteurs Leroy Somer	51
C-445/06 – Danske Slagterier	53

1. WSPÓŁPRACA SĄDOWA W SPRAWACH CYWILNYCH

C-185/07 - Allianz (dawniej Riunione Adriatica di Sicurtà)

Wyrok Trybunału z dnia 10 lutego 2009 r. w sprawie C-185/07, *Allianz SpA, dawniej Riunione Adriatica Di Sicurtà SpA, Generali Assicurazioni Generali SpA, p. West Tankers Inc.*, ZOTSiS 2009/2/1-663

[Uznawanie i wykonywanie zagranicznych orzeczeń arbitrażowych – Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 – Zakres stosowania – Właściwość sądu państwa członkowskiego w zakresie wydawania wobec strony zakazu wszczynania lub dalszego prowadzenia postępowania przed sądem innego państwa członkowskiego ze względu na niezgodność takiego postępowania z zapisem na sąd polubowny – Konwencja nowojorska]

Trybunał orzekł:

Wydanie wobec danej osoby przez sąd państwa członkowskiego zakazu wszczynania i dalszego prowadzenia postępowania przed sądami innego państwa członkowskiego, z tego względu że takie postępowanie narusza zapis na sąd polubowny, jest niezgodne z rozporządzeniem Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych.

W sierpniu 2000 r. *Front Comor*, statek będący własnością *West Tankers*, który został wycarterowany przez *Erg Petroli SpA* (zwaną dalej „*Erg*”), uderzył w Syrakuzach (Włochy) w przystań należącą do *Erg* i wyrządził tam szkody. Umowa czarteru podlegała prawu angielskiemu i zawierała klauzulę przewidującą arbitraż w Londynie (Zjednoczone Królestwo).

Erg zwróciła się do swoich ubezpieczycieli, *Allianz* i *Generali*, o wypłatę odszkodowania w granicach sumy ubezpieczenia i wszczęła w Londynie postępowanie arbitrażowe przeciwko *West Tankers* w odniesieniu do szkód nieobjętych umową ubezpieczeniową. *West Tankers* zakwestionowała swą odpowiedzialność za szkody powstałe w wyniku uderzenia.

Po wypłaceniu *Erg* odszkodowania z tytułu polis ubezpieczeniowych za poniesione przez nią szkody *Allianz* i *Generali* wniosły w dniu 30 lipca 2003 r. powództwo przeciwko *West Tankers* do *Tribunale di Siracusa* (Włochy) w celu odzyskania kwot wypłaconych *Erg*. Ubezpieczyciele oparli się w tym względzie na przysługującej im subrogacji ustawowej polegającej na wstąpieniu w prawa *Erg*, zgodnie z art. 1916 włoskiego kodeksu cywilnego. *West Tankers* podniosła zarzut braku właściwości tego sądu, uzasadniony istnieniem zapisu na sąd polubowny.

Równolegle *West Tankers* wszczęła, w dniu 10 września 2004 r., przed *High Court of Justice* (England & Wales), *Queen’s Bench Division* (Commercial Court) (Zjednoczone Królestwo) postępowanie mające na celu wydanie orzeczenia stwierdzającego, że spór między nią a *Allianz* i *Generali* należy poddać, zgodnie ze wspomnianym zapisem na sąd polubowny, postępowaniu arbitrażowemu. West Tankers wniosła również o wydanie względem *Allianz* i *Generali* zakazu

korzystania z innych środków prawnych niż arbitraż i dalszego prowadzenia postępowania przed Tribunale di Siracusa (zwanego dalej „anti-suit injunction”).

W orzeczeniu z dnia 21 marca 2005 r. High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Commercial Court) uwzględnił żądania West Tankers i wydał anti-suit injunction wobec Allianz i Generali. Ubezpieczyciele ci wnieśli odwołanie od tego orzeczenia do House of Lords. Podnieśli w nim, że wydanie takiego zakazu jest sprzeczne z rozporządzeniem Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. L 12 z 16.1.2001, s. 1).

W tych okolicznościach House of Lords postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy wydanie przez sąd państwa członkowskiego decyzji zakazującej danej osobie wszczynania lub dalszego prowadzenia postępowania w innym państwie członkowskim ze względu na fakt, że takie postępowanie narusza zapis na sąd polubowny, jest zgodne z rozporządzeniem (WE) nr 44/2001?”.

Zasadniczo postępowanie zmierzało do ustalenia, czy wydanie wobec danej osoby przez sąd państwa członkowskiego zakazu wszczynania i dalszego prowadzenia postępowania przed sądami innego państwa członkowskiego, z tego względu że takie postępowanie narusza zapis na sąd polubowny, jest niezgodne z rozporządzeniem (WE) nr 44/2001, mimo że art. 1 ust. 2 lit. d) tego rozporządzenia wyłącza arbitraż z jego zakresu stosowania.

Jest to ciekawy wyrok Trybunału ze względu na fakt, że co do zasady zapis na sąd polubowny jest względną przesłanką procesową braną pod uwagę przez sąd na zarzut drugiej strony. Skutkiem wydania anti-suit injunction jest uniemożliwienie sądowi państwa członkowskiego orzekania w przedmiocie własnej właściwości na mocy wspomnianego rozporządzenia nr 44/2001. To każdy sąd, do którego wniesiono powództwo, sam ustala, na podstawie znajdujących do niego zastosowanie przepisów, czy jest właściwy do rozstrzygnięcia wniesionego do niego sporu.

Literatura

A. Giannakoulis, H. Meidanis, *Glosa do wyroku TS z dnia 10 lutego 2009 r., C-185/07, Common Market Law Review* 2009, nr 5, s. 1709-1724

C-339/07 – Seagon

Wyrok Trybunału z dnia 12 lutego 2009 r. w sprawie C-339/07, *Christopher Seagon, jako syndyk w postępowaniu upadłościowym dotyczącym majątku spółki Frick Teppichboden Supermärkte GmbH p. Deko Marty Belgium NV*, ZOTSiS 2009/2/I-767

[Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Postępowanie upadłościowe – Sąd właściwy]

Trybunał orzekł:

Artykuł 3 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego należy interpretować w ten sposób, że sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium postępowanie upadłościowe zostało wszczęte, są właściwe do rozpoznania powództwa o unieważnienie czynności prawnej upadłego

skierowanego przeciwko pozwanemu wierzycielowi mającemu statutową siedzibę w innym państwie członkowskim.

W dniu 14 marca 2002 r. Frick, mająca swoją siedzibę w Niemczech, dokonała wpłaty kwoty 50 000 EUR na konto otwarte w KBC Bank, w Düsseldorfie, przez Deko, spółkę mającą swoją siedzibę w Belgii. Na wniosek Frick, złożony w dniu 15 marca 2002 r., Amtsgericht Marburg (Niemcy) wszczął w dniu 1 czerwca 2002 r. postępowanie upadłościowe dotyczące majątku tej spółki. W powództwie wytoczonym przed Landgericht Marburg (Niemcy), C. Seagon, jako syndyk w postępowaniu upadłościowym dotyczącym majątku Trick, podniósł przed tym sądem żądanie unieważnienia czynności prawnej upadłego i wniósł o nakazanie Deko zwrotu tej kwoty.

Landgericht Marburg odrzucił to ostatnie żądanie jako niedopuszczalne ze względu na brak jurysdykcji międzynarodowej do rozpoznania tej sprawy. Również odwołanie wniesione przez C. Seagona zostało oddalone. Syndyk wniósł zatem skargę kasacyjną („Revision”) do Bundesgerichtshof.

W tych okolicznościach Bundesgerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i przedłożyć Trybunałowi pytania prejudycjalne:

„Czy zgodnie z rozporządzeniem nr 1346/2000 sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium wszczęto postępowanie upadłościowe dotyczące majątku dłużnika, mają jurysdykcję międzynarodową do rozpatrzenia [rozpoznania] powództwa o unieważnienie czynności prawnej upadłego skierowanego przeciwko pozwanemu wierzycielowi mającemu statutową siedzibę w innym państwie członkowskim?

oraz w przypadku udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi przeczącej czy powództwo o unieważnienie czynności prawnej upadłego mieści się w dyspozycji art. 1 ust. 2 lit. b) rozporządzenia nr 44/2001?”.³

C-523/07 – A

Wyrok Trybunału z dnia 2 kwietnia 2009 r. w sprawie C-523/07 - A, *matka dzieci C, D i E, na orzeczenie Kuopion hallinto-oikeus [sądu administracyjnego w Kuopio (Finlandia)] utrzymujące w mocy decyzję, na podstawie której perusturvalautakunta (komisja ds. opieki społecznej, zwana dalej „komisją ds. opieki społecznej”) objęła te dzieci opieką ze skutkiem natychmiastowym i umieściła je w profesjonalnym rodzinnym domu dziecka, ZOTSiS 2009/4A-/I-2805*

[Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonanie orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej – Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 – Przedmiotowy zakres stosowania – Pojęcie „sprawy cywilne” – Orzeczenie w sprawie objęcia dziecka opieką i umieszczenia go poza jego rodziną w rodzinie zastępczej – Miejsce stałego pobytu dziecka – Środki zabezpieczające – Jurysdykcja]

³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.Urz. L 160 z 30.6.2000, s. 1); rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. L 12 z 16.1.2001, s. 1), uchylone z dniem 10 stycznia 2015 r. przez rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (wersja przekształcona) (Dz.Urz. L 351 z 20.12.2012, s. 1).

Trybunał orzekł:

1) Artykuł 1 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 należy interpretować w ten sposób, że zakresem znaczeniowym pojęcia „sprawy cywilne” w rozumieniu tego przepisu objęte jest orzeczenie o natychmiastowym objęciu dziecka opieką i umieszczeniu go poza jego rodziną, jeżeli orzeczenie to stanowi publicznoprawny środek ochrony dziecka.

2) Pojęcie „stałe miejsce pobytu” w rozumieniu art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w taki sposób, że miejsce stałego pobytu znajduje się tam, gdzie dziecko wykazuje pewną integrację ze środowiskiem społecznym i rodzinnym. Należy w szczególności wziąć pod uwagę trwałość, zgodność z prawem, warunki oraz motywacje pobytu i przenosin rodziny do danego państwa członkowskiego, obywatelstwo dziecka, miejsce i warunki uczęszczania do szkoły, znajomość języków, a także więzi rodzinne i społeczne dziecka w tym państwie członkowskim. Do sądu krajowego należy ustalenie miejsca stałego pobytu dziecka w oparciu o wszystkie istotne okoliczności faktyczne danego przypadku.

3) Zabezpieczający środek ochronny, taki jak objęcie dziecka ochroną, może zostać zastosowany przez sąd krajowy zgodnie z art. 20 rozporządzenia 2201/2003, gdy spełnione zostały następujące warunki:

- środek ten jest pilny,
- jest stosowany względem osób znajdujących się w danym państwie członkowskim i
- ma on charakter tymczasowy.

Sposób wykonania tego środka, a także jego moc wiążąca są określane zgodnie z prawem krajowym. Po zastosowaniu środka zabezpieczającego sąd krajowy nie jest zobowiązany do przekazania sprawy właściwemu sądowi innego państwa członkowskiego. Jednak w zakresie, w jakim ochrona nadrzędnego interesu dziecka tego wymaga, sąd krajowy, który zastosował środki tymczasowe lub zabezpieczające powinien poinformować o tym – bezpośrednio lub za pośrednictwem organu centralnego wyznaczonego na podstawie art. 53 rozporządzenia 2201/2003 – właściwy sąd innego państwa członkowskiego.

4) Jeżeli sąd danego państwa członkowskiego nie jest właściwy, powinien on stwierdzić brak swojej właściwości, przy czym nie jest on zobowiązany do przekazania sprawy innemu sądowi. Jednakże w zakresie, w jakim wymaga tego nadrzędny interes dziecka, sąd krajowy, który z urzędu stwierdził brak swojej właściwości, powinien o tym poinformować – bezpośrednio lub za pośrednictwem organu centralnego wyznaczonego na podstawie art. 53 rozporządzenia nr 2201/2003 – właściwy sąd innego państwa członkowskiego.

W grudniu 2001 r. dzieci C, D i E wraz z matką A i ojczymem F zamieszkali w Szwecji. Wcześniej D i E były objęte opieką miasta X w Finlandii. Powodem, dla którego dzieci zostały objęte opieką, która została później uchylona, był fakt używania przemocy przez ojczyma. Latem 2005 r. rodzina wyjechała ze Szwecji i pojechała na wakacje do Finlandii, zamieszkując w przyczepie kempingowej na rozmaitych kempingach w Finlandii. Dzieci nie uczęszczały do szkoły.

W dniu 30 października 2005 r. rodzice wystąpili do organu opieki społecznej w mieście Y (Finlandia) o przyznanie im mieszkania socjalnego. Decyzją komisji ds. opieki społecznej z dnia 16 listopada 2005 r., wydaną na podstawie ustawy 683/1983, dzieci C, D i E zostały objęte w Finlandii opieką ze skutkiem natychmiastowym i zostały umieszczone w rodzinnym domu dziecka, ponieważ zostały pozostawione bez opieki.

A i F wnieśli o uchylenie decyzji o natychmiastowym objęciu dzieci opieką. Decyzjami z dnia 15 grudnia 2005 r. komisja ds. opieki społecznej oddaliła wniesione odwołanie i na podstawie art. 16 ustawy 683/1983 zarządziła objęcie C, D i E swoją opieką i umieszczenie ich w rodzinnym domu dziecka.

A wniosła więc skargę do Kuopion hallinto-oikeus (sądu administracyjnego), żądając uchylenia tych decyzji i ponownego oddania dzieci pod jej opiekę. A sprecyzowała, że w czasie jej pobytu w Szwecji z F w połowie listopada 2005 r. dzieci jej zostały w Finlandii z siostrą ojczyma. Orzeczeniem z dnia 25 października 2005 r. sąd ten oddalił skargę i tym samym zatwierdził zaskarżone decyzje. W uzasadnieniu swojej decyzji Sąd ten podkreślił, że zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy 710/1982 komisja ds. opieki społecznej działała w ramach swoich właściwości. Sąd ten dodał, że warunki, w których żyły dzieci, stanowiły poważne zagrożenie dla ich stanu psychicznego, zdrowia oraz rozwoju. Objęcie tych dzieci opieką i umieszczenie ich poza rodziną umożliwiło zapewnienie im niezbędnej opieki psychiatrycznej, stworzenie możliwości uczęszczania do szkoły oraz stworzenie bezpiecznego i stabilnego środowiska dla ich rozwoju.

A odwołała się od tej decyzji do Korkein hallinto-oikeus (najwyższego sądu administracyjnego), powołując się na brak właściwości organów fińskich. W tym względzie A poinformowała, że dzieci C, D i E od dnia 2 sierpnia 2007 r. posiadają status obywateli szwedzkich i od długiego czasu zwykle zamieszkują w Szwecji. Spór należy zatem do zakresu kompetencji sądów szwedzkich.

Korkein hallinto-oikeus, uznawszy, że wykładnia rozporządzenia⁴ jest niezbędna dla rozstrzygnięcia sporu przed nim zawistego, zawiesił postępowanie i zwrócił się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1. a) Czy rozporządzenie [...] stosuje się do wszystkich części orzeczenia, jak to stanowiące przedmiot niniejszego postępowania, jeżeli stanowi ono publicznoprawny środek ochrony dziecka i zostało wydane w formie jednego tylko orzeczenia o natychmiastowym objęciu dziecka opieką i umieszczeniu go w celu sprawowania opieki poza jego rodziną?

b) Czy też w świetle art. 1 ust. 2 lit. d) rozporządzenia nr 2201/2003 rozporządzenie to stosuje się jedynie do części tego orzeczenia, która dotyczy umieszczenia dziecka poza jego rodziną?

2. W jaki sposób należy [w prawie wspólnotowym] interpretować pojęcie „zwykle miejsce zamieszkania” [„miejsce stałego pobytu”] w rozumieniu art. 8 ust. 1 i związanego z nim art. 13 ust. 1 rozporządzenia, w szczególności przy uwzględnieniu sytuacji, w której dziecko zwykle zamieszkuje w jednym państwie członkowskim, ale przebywa w innym państwie członkowskim i prowadzi w nim wędrowny tryb życia?

⁴ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.Urz. L 338 z 23.12.2003, s. 1).

3. a) Zakładając, że w tym ostatnim państwie dziecko nie ma zwykłego miejsca zamieszkania [miejsca stałego pobytu], jakie są przesłanki zastosowania jednak w tym państwie członkowskim pilnego zabezpieczającego środka ochronnego (w postaci objęcia opieką) na podstawie art. 20 ust. 1 rozporządzenia?

b) Czy środkiem zabezpieczającym w rozumieniu art. 20 ust. 1 rozporządzenia jest tylko taki środek, który może zostać zastosowany na podstawie prawa krajowego, i czy treść przepisów prawa krajowego dotyczących tego środka jest wiążąca w przypadku stosowania tego artykułu?

c) Czy po zastosowaniu zabezpieczającego środka ochronnego sprawę należy z urzędu przekazać sądowi właściwego państwa członkowskiego?

4. W przypadku całkowitego braku właściwości sądu danego państwa członkowskiego, czy sprawę należy odrzucić jako niedopuszczalną, czy też przekazać ją sądowi innego państwa członkowskiego?”.

Literatura

R. Lamont, *Glosa do wyroku TS z dnia 2 kwietnia 2009 r., C-523/07*, Common Market Law Review 2010, nr 1, s. 235-244

C-394/07 – Gambazzi

Wyrok Trybunału z dnia 2 kwietnia 2009 r. w sprawie C-394/07, *Marco Gambazzi v. DaimlerChrysler Canada Inc. i CIBC Mellon Trust Company*, ZOTSiS 2009/4A-/I-2563

[Konwencja brukselska – Uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądowych – Podstawy odmowy – Naruszenie porządku publicznego państwa wezwanego – Wykluczenie pozwanego z udziału w postępowaniu przed sądem państwa pochodzenia z powodu niezastosowania się do zarządzenia sądu]

Trybunał orzekł:

Wykładni art. 27 pkt 1 Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, zmienionej konwencjami w sprawie przystąpienia z 1978 r., 1982 r., 1989 r. i 1996 r., należy dokonywać w ten sposób, że sąd państwa wezwanego może uwzględnić, w świetle klauzuli porządku publicznego zawartej w tym przepisie, okoliczność, że sąd państwa pochodzenia orzekał w przedmiocie żądań powoda, nie wysłuchawszy pozwanego, który prawidłowo stawił się przed nim, lecz został wykluczony z postępowania z tego względu, że nie spełnił obowiązków nałożonych na niego orzeczeniem wydanym wcześniej w ramach tego samego postępowania, jeśli w następstwie całkowitej oceny postępowania i w świetle wszystkich okoliczności uzna on, że taki środek w postaci wykluczenia stanowił oczywiste i nieproporcjonalne naruszenie prawa do bycia wysłuchanym. Kontrola sprawowana przez sąd odsyłający winna uwzględnić nie tylko okoliczności, w jakich wydane zostały kończące postępowanie orzeczenia, których wykonania się żąda, lecz również okoliczności, w jakich na wcześniejszym etapie zostały wydane postanowienia sądu o wykluczeniu i w szczególności winna dotyczyć weryfikacji po pierwsze środków odwoławczych przysługujących pozwanemu i po drugie przysługującego

pozwanemu prawa do bycia wysłuchanym w ramach omawianych orzeczeń, z poszanowaniem zasady sporności i korzystając w pełni z prawa do obrony.

W dniu 26 lutego 1997 r., w ramach wniosku o odszkodowanie wniesionego przez DaimlerChrysler i CIBC względem M. Gambazziego, High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division wydał na wniosek DaimlerChrysler i CIBC zarządzenie, które z jednej strony zawierało tymczasowy zakaz rozporządzania przez M. Gambazziego pewnymi aktywami („freezing order”), a z drugiej strony zobowiązywało M. Gambazziego do ujawnienia informacji dotyczących pewnej części jego majątku oraz przedstawienia określonych dokumentów, które dotyczyły również postępowania głównego („disclosure order”). Zarządzenie to zostało w dniu 11 marca 1997 r. doręczone przez władze szwajcarskie M. Gambazziemu, który prawidłowo stawił się w postępowaniu przed High Court.

M. Gambazzi nie zastosował się, a przynajmniej nie w pełni, do „disclosure order”. Wskutek tego High Court, na wniosek DaimlerChrysler i CIBC, wydał w dniu 10 lipca 1998 r. postanowienie, na którego podstawie M. Gambazzi otrzymał zakaz dalszego udziału w procesie, jeżeli do wskazanego terminu nie wywiązałby się z obowiązków polegających na ujawnieniu wymaganych informacji i przedstawieniu wymaganych dokumentów („unless order”). M. Gambazzi wniósł od „freezing order”, „disclosure order” i „unless order” środki zaskarżenia, które nie zostały uwzględnione.

W dniu 13 października 1998 r. High Court ponownie wydał „unless order”. Ponieważ M. Gambazzi nie wywiązał się w całości w wyznaczonym terminie z nałożonych na niego tym ostatnim postanowieniem obowiązków, sąd uznał takie postępowanie za „contempt of Court” i wykluczył go z udziału w postępowaniu („debarment”).

Wyrokiem z dnia 10 grudnia 1998 r., uzupełnionym postanowieniem z dnia 17 marca 1999 r. (zwanymi dalej „orzeczeniami High Court”) High Court orzekł w taki sposób, jak gdyby M. Gambazzi był pozwanym, który nie stawił się na rozprawie i uwzględnił żądania DaimlerChrysler i CIEC, zasądzając od M. Gambazziego na ich rzecz odszkodowanie w wysokości 169 752 058 CAD i 71 595 530 CAD oraz dalszych 129 974 770 USD, powiększone o koszty dodatkowe.

Corte d'Appello di Milano (Włochy), w postępowaniu wszczętym przez DaimlerChrysler i CIBC, stwierdził postanowieniem z dnia 17 grudnia 2004 r. wykonalność orzeczeń High Court we Włoszech.

M. Gambazzi złożył zażalenie na to postanowienie. Utrzymuje on, że orzeczenia High Court nie mogą zostać uznane we Włoszech z tego względu, że są sprzeczne z porządkiem publicznym, w rozumieniu art. 27 pkt 1 konwencji brukselskiej, ponieważ zostały wydane z naruszeniem prawa do obrony i zasady kontrydiktoryjności.

W tych okolicznościach, Corte d'appello di Milano, rozpatrujący zażalenie, postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy na podstawie klauzuli porządku publicznego przewidzianej w art. 27 pkt 1 konwencji brukselskiej sąd państwa wezwanego do nadania klauzuli wykonalności może wziąć pod uwagę fakt, że sąd państwa, które wydało orzeczenie, odmówił stronie przegranej, która stawiła się do udziału w sprawie, możliwości prowadzenia jakiegokolwiek obrony wskutek wydania postanowienia o jej wykluczeniu (»debarment«) w wyżej opisanych okolicznościach; czy też przeciwnie, wyklądania tego postanowienia, łącznie z zasadami wpisanymi w art. 26 i nast. konwencji, w odniesieniu do

wzajemnego uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych na terytorium wspólnotowym, sprzeciwia się temu, aby sąd krajowy mógł uznać za naruszający porządek publiczny w rozumieniu art. 27 pkt 1 konwencji przebieg postępowania cywilnego, w którym jedna strona została pozbawiona możliwości wykonywania swego prawa do obrony na podstawie postanowienia sądu o jej wykluczeniu z powodu niezastosowania się do zarządzenia tego sądu?”.

Artykuł 25 Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, zmienionej konwencjami w sprawie przystąpienia z 1978 roku, 1982 roku, 1989 roku i 1996 roku, dotyczy wszystkich orzeczeń wydanych przez sądy umawiających się państw i nie czyni jakiegokolwiek rozróżnienia między nimi. Aby takie orzeczenia sądowe były objęte zakresem stosowania konwencji, wystarczy, by zanim zażąda się ich uznania czy wykonania w państwie innym niż państwo pochodzenia, stanowiły one lub mogły stanowić w tym państwie pochodzenia przedmiot postępowania spornego pod różnymi postaciami. Ponieważ orzeczenia sądu krajowego zostały wydane w formie wyroku i postanowienia zaocznego w postępowaniu cywilnym zasadniczo ukształtowanym jako kontradyktoryjne, okoliczność, że sąd orzekał w taki sposób, jak gdyby pozwany, który stawiał się prawidłowo na rozprawie, nie wdał się w spór, nie może wystarczyć do zakwestionowania kwalifikacji wydanych orzeczeń.

C-167/08 – Draka NK Cables i in.

Wyrok Trybunału z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie C-167/08, *Draka NK Cables Ltd, AB Sandvik International, VO Sembodja BV, Parc Healthcare International Ltd, p. Omnipol Ltd*, ZOTSiS 2009/4B-I-3477

[Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 – Artykuł 43 ust. 1 – Jurysdykcja i wykonywanie orzeczeń sądowych – Pojęcie „strona”]

Trybunał orzekł:

Artykuł 43 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że wierzyciel dłużnika nie jest uprawniony do wniesienia środka zaskarżenia od orzeczenia rozstrzygającego o wniosku o stwierdzenie wykonalności, jeżeli formalnie nie uczestniczył on jako strona w postępowaniu, w ramach którego inny wierzyciel tego dłużnika złożył ten wniosek o stwierdzenie wykonalności.

Skarżące i Omnipol są zainteresowane proporcjonalnym rozdziałem kwot należących do CBI. Kwota wierzytelności Omnipol wynosi połowę całkowitej kwoty wierzytelności w stosunku do CBI. Podstawą zgłoszenia tej wierzytelności przez Omnipol jest wyrok *Gerechthof te Amsterdam* z dnia 11 grudnia 2003 r.

Rechtbank van eerste aanleg te Brussel stwierdził wykonalność tego wyroku na podstawie art. 38 i nast. rozporządzenia Rady nr 44/2001⁵.

⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. L 12 z 16.1.2001, s. 1), uchylone z dniem 10 stycznia 2015 r. przez rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr

Skarżące wniosły wspólnie – w ramach „powództwa wierzyciela w stosunku do osoby trzeciej” w rozumieniu art. 1166 belgijskiego kodeksu cywilnego i art. 43 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 – zażalenie na to postanowienie stwierdzające wykonalność w celu uniemożliwienia wykonania wyroku *Gerechtshof te Amsterdam*.

W dniu 14 listopada 2005 r. *rechtbank van eerste aanleg te Brussel* stwierdził niedopuszczalność tego zażalenia, uznając, że nawet jeśli art. 1166 belgijskiego kodeksu cywilnego przyznaje wierzycielom prawo wykonywania wszystkich praw swoich dłużników i korzystania z przysługujących im środków, wierzyciele ci nie mogą być uważani za „strony” w rozumieniu art. 43 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001. Procedura stwierdzenia wykonalności wynikająca z tego rozporządzenia przewiduje bowiem zupełny i niezależny system środków zaskarżenia, który nie powinien być uzupełniany przez ustawodawcę krajowego.

Skarżące wniosły skargę kasacyjną od tego postanowienia. Podnoszą one, że wierzyciel wykonujący prawa dłużnika w ramach powództwa wierzyciela w stosunku do osoby trzeciej powinien być uważany za „stronę” w rozumieniu art. 43 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 ze względu na to, że dłużnik był stroną postępowania toczącego się za granicą.

Hof van Cassatie stwierdził, że chociaż rozporządzenie nr 44/2001 ma, jeśli chodzi o środki zaskarżenia, ten sam cel co konwencja brukselska, brzmienie art. 43 ust. 1 tego rozporządzenia różni się od brzmienia analogicznego przepisu zawartego w wymienionej konwencji. Artykuł 36 konwencji brukselskiej przewidywał bowiem, że to dłużnik, przeciwko któremu został wydany wyrok w postępowaniu głównym, może wnieść środek zaskarżenia przeciwko postanowieniu zezwalającemu na jego wykonanie, podczas gdy art. 43 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 zapewnia „każdej ze stron” możliwość zaskarżenia orzeczenia rozstrzygającego o wniosku o stwierdzenie wykonalności tego wyroku.

Biorąc pod uwagę tę zmianę w brzmieniu przepisów wspólnotowych, sąd krajowy stwierdził, że nie jest oczywiste, czy nadal aktualna jest wykładnia art. 36 konwencji brukselskiej dokonana przez Trybunał (zob. wyrok z dnia 2 lipca 1985 r. w sprawie 148/84, *Deutsche Genossenschaftsbank*, ECR 1985, s. 1981), zgodnie z którą środek zaskarżenia na postanowienie stwierdzające wykonalność może być wniesiony jedynie przez strony postępowania, w którym wydano zagraniczne orzeczenie, co wyklucza wniesienie środka zaskarżenia przez zainteresowane osoby trzecie na postanowienie stwierdzające wykonalność.

W tych okolicznościach Hof van Cassatie postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy wierzyciela, który wnosi powództwo w imieniu i na rachunek swojego dłużnika, należy uznać za stronę w rozumieniu art. 43 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, czyli stronę uprawnioną do wniesienia środka zaskarżenia od orzeczenia rozstrzygającego o wniosku o stwierdzenie wykonalności, nawet jeżeli formalnie nie uczestniczył on jako strona w postępowaniu, w ramach którego inny wierzyciel tego dłużnika złożył ten wniosek o stwierdzenie wykonalności?”.

1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (wersja przekształcona) (Dz.Urz. L 351 z 20.12.2012, s. 1).

C-533/07 – Falco Privatstiftung i Rabitsch

Wyrok Trybunału z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie C-533/07, *Falco Privatstiftung, Thomas Rabitsch p. Giseli Weller-Lindhorst*, ZOTSiS 2009/4B-I-3327

[Jurysdykcja i uznawanie orzeczeń sądowych oraz ich wykonywanie w sprawach cywilnych i handlowych – Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 – Jurysdykcja szczególna – Artykuł 5 pkt 1 lit. a) i art. 5 pkt 1 lit. b) tiret drugie – Pojęcie „świadczenia usług”– Udzielenie licencji na prawa własności intelektualnej]

Trybunał orzekł:

1) Wykładni art. 5 pkt 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy dokonywać w ten sposób, że umowa, w ramach której właściciel prawa własności intelektualnej przyznaje odpłatnie drugiej stronie umowy uprawnienie do korzystania z tego prawa, nie stanowi umowy o świadczeniu usług w rozumieniu tego przepisu.

2) W celu ustalenia na podstawie art. 5 pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 44/2001 sądu właściwego do rozpatrzenia roszczenia o uiszczenie opłaty licencyjnej należnej na mocy umowy, w ramach której właściciel prawa własności intelektualnej przyznaje odpłatnie drugiej stronie umowy uprawnienie do korzystania z tego prawa, należy nadal odwoływać się do zasad wynikających z orzecznictwa Trybunału w przedmiocie art. 5 pkt 1 konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, zmienionej konwencją z dnia 26 maja 1989 w sprawie przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej.

Skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym żądają uiszczenia opłaty licencyjnej w oparciu o nieokreślonej jeszcze wysokości kwotę odpowiadającą wartości sprzedaży nagrań wideo z koncertu. Ponadto wnoszą o zobowiązanie pozwanej w postępowaniu przed sądem krajowym do udostępnienia informacji dotyczących liczby sprzedanych nagrań wideo i audio oraz do uiszczenia wynikającej z tego tytułu dodatkowej opłaty licencyjnej. W uzasadnieniu tych roszczeń skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym wskazują w odniesieniu do sprzedaży nagrań wideo na zobowiązania wynikające z umowy z drugą jej stroną, a w odniesieniu do sprzedaży nagrań audio na naruszenie ich praw autorskich z uwagi na brak podstawy umownej w tym względzie.

W pierwszej instancji Handelsgericht Wien, do którego sprawę wnieśli skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym, uznał się za właściwy do rozstrzygnięcia w przedmiocie tych roszczeń na podstawie art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001⁶. Sąd ten stwierdził, z czym się nie zgodziła pozwana w postępowaniu przed sądem krajowym, że ze względu na ścisły związek

⁶ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. L 12 z 16.1.2001, s. 1), uchylone z dniem 10 stycznia 2015 r. przez rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (wersja przekształcona) (Dz.Urz. L 351 z 20.12.2012, s. 1).

między podnoszonymi roszczeniami jego właściwość obejmuje również opłaty licencyjne za nagrania wideo należne z tytułu zawartej umowy.

W postępowaniu odwoławczym Oberlandesgericht Wien stwierdził, że art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 nie znajduje zastosowania do roszczeń z umów, natomiast art. 5 pkt 1 lit. b) tiret drugie tego rozporządzenia nie ma także zastosowania, ponieważ rozpatrywana umowa nie stanowi umowy o świadczeniu usług w rozumieniu tego przepisu.

Rozpatrując rewizję dotyczącą jedynie roszczeń z tytułu rozpowszechniania nagrań wideo, Oberster Gerichtshof zwrócił uwagę, że pojęcie „świadczenia usług” nie zostało zdefiniowane w rozporządzeniu nr 44/2001. Powołując się na orzecznictwo Trybunału z dziedziny swobodnego przepływu usług i na kilka dyrektyw w sprawie podatku od wartości dodanej preferujących szerokie rozumienie pojęcia usług, rozpatrujący odwołanie sąd krajowy dąży do ustalenia, czy umowa, w ramach której właściciel prawa własności intelektualnej przyznaje odpłatnie drugiej stronie umowy uprawnienie do korzystania z tego prawa, stanowi umowę dotyczącą „świadczenia usług” w rozumieniu art. 5 pkt 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001. Na taki wypadek sąd krajowy rozważa kwestię, gdzie znajduje się miejsce świadczenia takiej usługi i czy właściwy w tej sprawie sąd może orzekać również w przedmiocie opłat licencyjnych za korzystanie z przedmiotowych praw autorskich w innym państwie członkowskim lub w państwie trzecim.

Sąd krajowy uważa, że w przypadku gdyby jurysdykcja nie wynikała z art. 5 pkt 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001, należałoby na podstawie art. 5 pkt 1 lit. c) tego rozporządzenia zastosować zasadę, o której mowa w wspomnianym art. 5 pkt 1 lit. a). Zdaniem bowiem sądu krajowego w ramach art. 5 pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 44/2001 miejsce wykonania spornego zobowiązania byłoby rozstrzygające zgodnie z wyrokiem z dnia 6 października 1976 r. w sprawie 14/76, *De Bloos*, ECR 1976, s. 1497, a stosując się do wyroku z dnia 6 października 1976 r. w sprawie 12/76, *Industrie Tessili Italiana Como*, ECR 1976, s. 1473, należałoby je ustalić na podstawie prawa właściwego dla umowy będącej przedmiotem sporu przed sądem krajowym.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Oberster Gerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1. Czy umowa, w ramach której właściciel prawa własności intelektualnej przyznaje drugiej stronie umowy uprawnienie do korzystania z tego prawa (umowa licencyjna), stanowi umowę o »świadczeniu usług« w rozumieniu art. 5 pkt 1 lit. b) rozporządzenia [nr 44/2001]?

2. W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze:

a) Czy miejscem świadczenia usługi jest każde miejsce w państwie członkowskim, w którym zgodnie z umową ma nastąpić korzystanie z prawa i tam też faktycznie się z niego korzysta?

b) Czy też świadczenie usługi następuje w miejscu zamieszkania licencjodawcy bądź w miejscu sprawowania przez niego zarządu?

c) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie drugie lit. a) lub na pytanie drugie lit. b) – czy sąd, który jest właściwy, może orzekać również w przedmiocie opłat licencyjnych za korzystania z tego prawa w innym państwie członkowskim lub w państwie trzecim?

3. W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze lub na pytanie drugie lit. a) i b) – czy przy ustalaniu jurysdykcji w sprawach dotyczących uiszczenia opłaty licencyjnej na podstawie art. 5 pkt 1 lit. a) i c) rozporządzenia [nr 44/2001] należy nadal odwoływać się do zasad wynikających z orzecznictwa Trybunału w przedmiocie art. 5 pkt 1 konwencji brukselskiej?”

C-420/07 – Apostolides

Wyrok Trybunału z dnia 28 kwietnia 2009 r. w sprawie C-420/07, *Meletis Apostolides p. Davidowi Charlesowi Oramsowi, Lindzie Elizabeth Orams*, ZOTSiS 2009/4B-/I-3571

*[Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym – Protokół nr 10 w sprawie Cypru – Zawieszenie stosowania *acquis communautaire* na obszarach niepodlegających rzeczywistej kontroli rządu cypryjskiego – Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 – Jurysdykcja, uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych – Orzeczenie wydane przez sąd cypryjski mający siedzibę na obszarze rzeczywiście kontrolowanym przez ten rząd i dotyczące nieruchomości położonej poza tym obszarem – Artykuł 22 pkt 1, art. 34 pkt 1 i 2, art. 35 ust. 1 i art. 38 ust. 1 tego rozporządzenia]*

Trybunał orzekł:

- 1) **Zawieszenie stosowania *acquis communautaire* na obszarze północnym Republiki Cypryjskiej, nad którym rząd tego państwa nie sprawuje rzeczywistej kontroli, przewidziane w art. 1 ust. 1 protokołu nr 10 w sprawie Cypru dotyczącego warunków przystąpienia do Unii Europejskiej Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej nie stoi na przeszkodzie stosowaniu rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych w odniesieniu do orzeczenia wydanego przez sąd cypryjski mający siedzibę na obszarze wyspy kontrolowanym przez rząd cypryjski, ale dotyczącego nieruchomości położonej na niekontrolowanym obszarze.**
- 2) **Artykuł 35 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 nie zezwala, żeby sąd państwa członkowskiego odmówił uznania lub wykonania orzeczenia wydanego przez inny sąd państwa członkowskiego dotyczącego nieruchomości położonej na obszarze tego drugiego państwa, nad którym rząd tego państwa nie sprawuje kontroli.**
- 3) **Okoliczność, że orzeczenie wydane przez sąd państwa członkowskiego, dotyczące nieruchomości położonej na obszarze tego państwa, nad którym rząd tego państwa nie sprawuje rzeczywistej kontroli, ze względów praktycznych nie może zostać wykonane tam, gdzie nieruchomość jest położona, nie stanowi uzasadnienia dla odmowy uznania lub wykonania tego orzeczenia na podstawie art. 34 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 ani nie oznacza braku wykonalności takiego orzeczenia w rozumieniu art. 38 ust. 1 tego rozporządzenia.**
- 4) **Nie można odmówić uznania i wykonania orzeczenia wydanego w trybie zaocznym na podstawie art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001, w przypadku gdy pozwany mógł zaskarżyć ten wyrok zaoczny i gdy wniesiony środek zaskarżenia pozwolił mu podnieść, że dokument wszczynający postępowanie lub dokument równorzędny nie został mu doręczony w czasie i w sposób umożliwiających mu przygotowanie obrony.**

Przedmiotem postępowania przed sądem krajowym było uznanie i wykonanie w Zjednoczonym Królestwie, na podstawie rozporządzenia nr 44/2001⁷, dwóch wyroków Eparchiako Dikastirio tis Lefkosias (zwanymi dalej „rozpatrywanymi wyrokami”) w sprawie skargi dotyczącej nieruchomości (zwanej dalej „nieruchomością”) wniesionej przeciwko małżonkom Orams przez M. Apostolidesa.

Nieruchomość położona jest w miejscowości Lapithos, w okręgu Kyrenia w części północnej. Przed turecką inwazją militarną na Cypr, która miała miejsce w 1974 r., nieruchomość ta była własnością i znajdowała się w posiadaniu rodziny M. Apostolidesa. Jako członkowie społeczności greckiej na Cyprze, zostali oni zmuszeni do opuszczenia swojego domostwa oraz do osiedlenia się na obszarze tej części wyspy, nad którym rzeczywistą kontrolę sprawował rząd Republiki Cypryjskiej (zwanym dalej „obszarem kontrolowanym przez rząd”).

Małżonkowie Orams podnoszą, że w 2002 r. w dobrej wierze nabyli nieruchomość od osoby trzeciej, która z kolei nabyła ją od władz Republiki Tureckiej Cypru Północnego, która do dnia dzisiejszego nie została uznana przez żadne państwo z wyjątkiem Republiki Turcji. Kolejne nabycia były zgodne z obowiązującym tam prawem. Małżonkowie Orams wybudowali tam willę i często przebywają na terenie posiadłości, wykorzystując ją jako dom letniskowy.

Co najmniej do kwietnia 2003 r. przepływ osób pomiędzy obszarem kontrolowanym przez rząd a obszarem północnym był ograniczony.

Eparchiako Dikastirio tis Lefkosias, sąd Republiki Cypryjskiej mający swą siedzibę na obszarze kontrolowanym przez rząd, w dniu 26 października 2004 r. wydał dokumenty rozpoczynające postępowanie wszczęte przez M. Apostolidesa przeciwko małżonkom Orams. W tym samym dniu woźny sądowy doręczył dokumenty, po jednym dla każdego z małżonków, na adres nieruchomości. Oba dokumenty zostały doręczone osobiście L.E. Orams, która odmówiła pisemnego potwierdzenia ich odbioru.

Woźny sądowy nie poinformował L.E. Orams, że działał w tym właśnie charakterze ani czego dotyczą doręczane przez niego dokumenty, które zostały sporządzone w nieznanym małżonkom Orams języku greckim. L.E. Orams miała jednak świadomość, że doręczone dokumenty były dokumentami mającymi charakter prawny i urzędowy.

Na pierwszej stronie każdego z doręczonych dokumentów wszczynających postępowanie zamieszczone było pouczenie w języku greckim, mówiące o tym, że aby uniknąć wydania wyroku zaocznego, należy stawić się przed Eparchiako Dikastirio tis Lefkosias w terminie dziesięciu dni od dnia doręczenia.

Pomimo trudności w znalezieniu na obszarze północnym greckojęzycznego adwokata uprawnionego do występowania przed sądem na obszarze kontrolowanym przez rząd, L.E. Orams udało się jednak nawiązać kontakt z takim adwokatem, który zobowiązał się do reprezentowania jej przed sądem w dniu 8 listopada 2004 r. Prawnik nie pojawił się jednak w sądzie w tym dniu, ale dzień później.

⁷ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. L 12 z 16.1.2001, s. 1), uchylone z dniem 10 stycznia 2015 r. przez rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (wersja przekształcona) (Dz.Urz. L 351 z 20.12.2012, s. 1).

Ponieważ uczestnictwo małżonków Orams w postępowaniu nie zostało w ich imieniu zgłoszone, w dniu 9 listopada 2004 r. Eparchiako Dikastirio tis Lefkosias wydał w sprawie skargi wniesionej przez M. Apostolidesa wyrok zaoczny. Tego samego dnia sąd ten odrzucił pełnomocnictwo przedstawione przez adwokata L.E. Orams, ponieważ sporządzone zostało w języku angielskim zamiast greckim lub tureckim.

Zgodnie z postanowieniem odsyłającym wyrok zaoczny wydany przez Eparchiako Dikastirio tis Lefkosias nakazywał, aby małżonkowie Orams:

- dokonali rozbiórki willi, basenu oraz ogrodzenia, które wzniesli na terenie nieruchomości;
- niezwłocznie przekazali nieruchomość w posiadanie M. Apostolidesa;
- uiścili na rzecz M. Apostolidesa szereg opłat tytułem szczególnego odszkodowania oraz utraconych korzyści, tj. czynszu najmu, do dnia wykonania wyroku, wraz z odsetkami;
- zaprzestali bezprawnego oddziaływania na nieruchomość, zarówno osobiście, jak też przez osoby działające w ich imieniu; i
- uiścili szereg opłat tytułem kosztów postępowania wraz z odsetkami.

W dniu 15 listopada 2004 r. małżonkowie Orams wnieśli sprzeciw od tego wyroku. Po wysłuchaniu argumentów małżonków Orams i M. Apostolidesa oraz przeprowadzeniu postępowania dowodowego Eparchiako Dikastirio tis Lefkosias wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2005 r. oddalił sprzeciw małżonków Orams, wskazując w uzasadnieniu, że nie przedstawili oni przekonujących zarzutów celem zakwestionowania prawa własności M. Apostolidesa. Małżonkowie Orams zostali obciążeni kosztami postępowania.

Następnie małżonkowie Orams wnieśli apelację od wyroku oddalającego ich sprzeciw. Apelacja ta została oddalona wyrokiem Anotato Dikastirio tis Kypriakis Dimokratias (sąd najwyższy Cypru) z dnia 21 grudnia 2006 r.

W dniu 18 października 2005 r. M. Apostolides przedstawił dokumenty wymagane w Anglii w celu uznania i wykonania omawianych wyroków na podstawie rozporządzenia nr 44/2001. Postanowieniem z dnia 21 października 2005 r. Master of the High Court of Justice (England and Wales), Queen's Bench Division, stwierdził na podstawie wspomnianego rozporządzenia wykonalność tych wyroków w Anglii.

Państwo Orams odwołali się od tego postanowienia, działając na podstawie art. 43 rozporządzenia nr 44/2001, skutkiem czego orzeczeniem z dnia 6 września 2006 r. sędzia High Court of Justice uchylił to postanowienie. M. Apostolides odwołał się od tego orzeczenia, zgodnie z art. 44 rozporządzenia, do zadającego pytanie prejudycjalne w niniejszej sprawie sądu krajowego.

W tych okolicznościach Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy zawieszenie stosowania *acquis communautaire* na obszarze północnym na mocy art. 1 ust. 1 protokołu nr 10⁸ (...) stoi na przeszkodzie uznaniu i wykonaniu przez sąd państwa członkowskiego orzeczenia wydanego przez sąd Republiki Cypryjskiej mający siedzibę na obszarze kontrolowanym przez rząd, dotyczącego nieruchomości położonej na obszarze północnym, gdy o uznanie i wykonanie tego orzeczenia wniesiono na podstawie rozporządzenia [...] nr 44/2001 [...], które stanowi część *acquis communautaire*?

⁸ Dz.Urz. L 236 z 23.9.2003, s. 33 ze zm.

2) Czy art. 35 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 uprawnia bądź zobowiązuje sąd państwa członkowskiego do odmowy uznania i wykonania orzeczenia wydanego przez sądy innego państwa członkowskiego, dotyczącego nieruchomości położonej na obszarze tego drugiego państwa członkowskiego, nad którym rząd tego państwa członkowskiego nie sprawuje rzeczywistej kontroli? W szczególności czy takie orzeczenie jest niezgodne z art. 22 rozporządzenia nr 44/2001?

3) Czy orzeczenie wydane przez sąd państwa członkowskiego mający siedzibę na obszarze tego państwa, nad którym rząd tego państwa sprawuje rzeczywistą kontrolę, dotyczące nieruchomości położonej w tym państwie, na obszarze, nad którym rząd tego państwa nie sprawuje rzeczywistej kontroli, może być przedmiotem odmowy uznania i wykonania na podstawie art. 34 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 na tej podstawie, że ze względów praktycznych orzeczenie to nie może zostać wykonane tam, gdzie nieruchomość jest położona, mimo iż orzeczenie to jest wykonalne na obszarze kontrolowanym przez rząd tego państwa członkowskiego?

4) Czy w sytuacji, gdy:

- przeciwko pozwanemu wydany został wyrok zaoczny;
- pozwany wszczął następnie przed sądem pochodzenia postępowanie w przedmiocie zaskarżenia wyroku zaocznego; lecz

- środek zaskarżenia został oddalony po przeprowadzeniu pełnej i sprawiedliwej rozprawy, w oparciu o uzasadnienie, że pozwany nie przedstawił żadnych przekonujących zarzutów (co w świetle prawa krajowego jest konieczne, aby wyrok mógł zostać uchylony); pozwany ten może sprzeciwiać się wykonaniu pierwotnego wyroku zaocznego lub wyroku wydanego w przedmiocie sprzeciwu od tego wyroku na podstawie art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001, ze względu na okoliczność, że nie doręczono mu dokumentu wszczynającego postępowanie w czasie i w sposób umożliwiający mu przygotowanie obrony przed wydaniem pierwotnego wyroku zaocznego? Czy sytuacja ta wyglądałaby inaczej, gdyby przedmiotem rozprawy była jedynie analiza zarzutów podniesionych przez pozwanego przeciwko żądaniom pozwu?

5) Jakie okoliczności są istotne dla oceny, czy spełniona została przesłanka określona w art. 34 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001, tj. czy pozwanemu „doręczono dokument wszczynający postępowanie lub dokument równorzędny w czasie i w sposób umożliwiający mu przygotowanie obrony”? W szczególności:

a) czy w sytuacji, gdy pozwany rzeczywiście powziął wiedzę o dokumencie, znaczenie mają działania (lub zaniechania) pozwanego lub jego prawników, które miały miejsce po doręczeniu?

b) czy miałyby znaczenie, a jeżeli tak to jakie, określone zachowania pozwanego lub jego prawników lub napotkane przez nich trudności?

c) czy ma jakieś znaczenie okoliczność, że prawnik pozwanego mógł zgłosić uczestnictwo w postępowaniu przed wydaniem wyroku zaocznego?”.

Literatura

G. de Baere, *Glosa do wyroku TS z dnia 28 kwietnia 2009 r., C-420/07, Common Market Law Review* 2010, nr 4, s. 1123-1159

C-180/06 – Ilsinger

Wyrok Trybunału z dnia 14 maja 2009 r. w sprawie C-180/06, *Renate Ilsinger p. Martinowi Dreschersowi, działającemu w charakterze zarządcy masy upadłościowej Schlank & Schick GmbH*, ZOTSiS 2009/5/I-3961

[Jurysdykcja w sprawach cywilnych – Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 – Jurysdykcja w sprawach umów zawieranych przez konsumentów – Prawo konsumenta, do którego skierowano reklamę wprowadzającą w błąd, do dochodzenia na drodze sądowej pozornie wygranej nagrody – Kwalifikacja – Roszczenie z umowy, o którym mowa w art. 15 ust. 1 lit. c) tego rozporządzenia – Przesłanki]

Trybunał orzekł:

W sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu przed sądem krajowym, w której konsument dochodzi na drodze sądowej, na podstawie przepisów prawnych państwa członkowskiego miejsca swojego zamieszkania i przed sądem właściwym ze względu na miejsce swojego zamieszkania, od spółki zajmującej się sprzedażą wysyłkową, z siedzibą w innym państwie członkowskim, wydania pozornie wygranej przez niego nagrody oraz:

– jeśli ta spółka, w celu skłonienia konsumenta do zawarcia umowy, skierowała do niego przesyłkę imienną mogącą wzbudzić w nim przekonanie, że nagroda zostanie mu przyznana, gdy zwróci się o jej zapłatę i odeśle „certyfikat uprawniający do żądania nagrody” dołączony do tej przesyłki,

– lecz przyznanie tej nagrody nie zależy od złożenia zamówienia na produkty oferowane na sprzedaż przez tę spółkę czy zamówienia próbnego,

zasady dotyczące jurysdykcji ustanowione rozporządzeniem Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w następujący sposób:

– takie powództwo wniesione przez konsumenta wchodzi w zakres art. 15 ust. 1 lit. c) tego rozporządzenia, pod warunkiem że zawodowy sprzedawca zobowiązał się prawnie do zapłaty tej nagrody konsumentowi;

– jeśli taka przesłanka nie jest spełniona, to takie powództwo wchodzi w zakres tego przepisu rozporządzenia nr 44/2001 tylko przy założeniu, że konsument rzeczywiście złożył zamówienie u tego zawodowego sprzedawcy.

W dniu 19 sierpnia 2002 r. R. Ilsinger otrzymała na swój prywatny adres przesyłkę na swoje nazwisko w zamkniętej kopercie od Schlank & Schick. W tej kopercie, na której widniały napisy „ważne dokumenty!”, „proszę natychmiast otworzyć” oraz „osobiście”, znajdowało się między innymi zaadresowane do R. Ilsinger zawiadomienie pozwalające jej sądzić, że wygrała nagrodę w wysokości 20 000 EUR.

W dniu 20 sierpnia 2002 r. w celu otrzymania przyrzeczonej nagrody R. Ilsinger odłączyła przypięty do nadesłanej koperty kupon z numerem identyfikacyjnym, zgodnie z poleceniem w przesyłce przykleiła go do „certyfikatu uprawniającego do żądania nagrody” i wysłała do Schlank & Schick.

R. Ilsinger twierdzi, że równocześnie przesłała zamówienie próbne. Twierdzenie to kwestionuje Schlank & Schick, która utrzymuje, że zainteresowana nie złożyła zamówienia na żaden produkt. Bezsporne jest natomiast, że przyznanie rzekomo wygranej przez R. Ilsinger nagrody nie zależy od złożenia takiego zamówienia.

W dniu 23 grudnia 2002 r., nie otrzymawszy żądanej nagrody, R. Ilsinger wszczęła postępowanie o wypłatę tej nagrody przed Landesgericht St. Pölten, sądem właściwym ze względu na swoje miejsce zamieszkania. Powództwo przeciwko Schlank & Schick oparte zostało na podstawie § 5j Konsumentenschutzgesetz (austriackiej ustawy o ochronie konsumentów; dalej: KSchG) w związku z art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001⁹.

Schlank & Schick podniosła zarzut braku właściwości tego sądu, utrzymując zasadniczo, że postanowienia art. 15 i 16 rozporządzenia nr 44/2001 nie znajdują zastosowania w sporze rozpatrywanym przez ten sąd, ponieważ zakładają istnienie umowy odpłatnej, której w tym przypadku brak. Udział w grze o nagrodę nie był uzależniony od złożenia jakiegokolwiek zamówienia towaru ani też od złożenia niewiążącego zamówienia próbnego z prawem do zwrotu. Ponadto R. Ilsinger nie zamówiła żadnych towarów i w związku z tym nie może ubiegać się o ochronę jako konsumentka. Schlank & Schick dodaje, że sądy austriackie nie są właściwe nawet przy założeniu istnienia roszczenia z umowy na podstawie art. 5 pkt 1 rozporządzenia, ponieważ miejscem spełnienia świadczenia w przypadku rzekomego długu byłyby Niemcy.

Po wszczęciu postępowania upadłościowego w stosunku do majątku Schlank & Schick M. Dreschers, zarządca majątkiem upadłej spółki, przejął tę argumentację i wystąpił o kontynuowanie postępowania.

Postanowieniem z dnia 15 czerwca 2004 r. Landesgericht St. Pölten oddalił zarzut braku właściwości podniesiony przez Schlank & Schick, a wyrokiem z tego samego dnia w sprawie żądania R. Ilsinger orzekł, że przyznanie wygranej czy udział w rozdziale nagród przyrzeczonych przez Schlank & Schick nie były uzależnione od złożenia wiążącego zamówienia na towary i że w rezultacie kwestia, czy zainteresowana złożyła zamówienie próbne, jest pozbawiona znaczenia.

Obie strony odwołały się od tych orzeczeń do sądu krajowego.

Oberlandesgericht Wien stwierdził, że przesłanka zawarta w art. 68 ust. 1 WE została w niniejszym przypadku spełniona, i uznał, że w celu umożliwienia mu wydania orzeczenia w sprawie konieczna jest wykładnia art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 44/2001.

Należałoby bowiem ustalić, czy powództwo takie jak rozpatrywane w sprawie przed sądem krajowym może wchodzić w zakres stosowania tego ostatniego przepisu, jeśli podstępne przyrzeczenie nagrody ma na celu zachęcenie do zawarcia umowy sprzedaży rzeczy ruchomych, a tym samym przygotowanie umowy konsumenckiej, chociaż nie istnieje jeszcze dwustronna i wzajemnie zobowiązująca umowa między stronami.

Według sądu krajowego art. 15 rozporządzenia nr 44/2001 nie odnosi się w sposób wyraźny do umów tego rodzaju, tak by wydawało się możliwe stwierdzenie istnienia jurysdykcji na podstawie umowy zawartej z konsumentem w rozumieniu tego przepisu, nawet wówczas gdy

⁹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. L 12 z 16.1.2001, s. 1), uchylone z dniem 10 stycznia 2015 r. przez rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (wersja przekształcona) (Dz.Urz. L 351 z 20.12.2012, s. 1).

konsument dokonał jedynie zamówienia próbnego, chociaż nie był do tego zobowiązany przez przedsiębiorcę lub w ogóle nie złożył zamówienia, jak utrzymuje Schlank & Schick.

W tych okolicznościach Oberlandesgericht Wien postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy przyznane konsumentom w § 5j [...] KSchG [...] roszczenie umożliwiające dochodzenie na drodze sądowej od przedsiębiorców pozornie wygranej nagrody, gdy ci ostatni wysyłają (wysłali) do określonego konsumenta przyrzeczenie przyznania nagrody lub inne podobne komunikaty sformułowane w ten sposób, że mogą wywołać (wywołały) przekonanie, że konsument wygrał określoną nagrodę, przy czym żądanie wydania nagrody nie zostało uzależnione od złożenia zamówienia lub od złożenia tylko zamówienia na próbę i też żadne zamówienie nie zostało złożone, jednak adresat zawiadomienia zgłosił żądanie wydania nagrody, jest w rozumieniu rozporządzenia [...] nr 44/2001 [...] roszczeniem o charakterze umownym lub roszczeniem z nim związanym w rozumieniu art. 15 ust. 1 lit. c) [tego] rozporządzenia [...]?

2) W przypadku odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze:

Czy mamy do czynienia z roszczeniem, o którym mowa w art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia [...] nr 44/2001, wówczas gdy roszczenie o wydanie nagrody nie zostało uzależnione od zamówienia towarów, a odbiorca towarów złożył pomimo to zamówienie na towary?”.

C-14/08 – Roda Golf & Beach Resort

Wyrok Trybunału z dnia 25 czerwca 2009 r. w sprawie C-14/08, *Roda Golf & Beach Resort SL*, ZOTSiS 2009/6B-/I-5439

[Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym – Właściwość Trybunału – Pojęcie „spór” – Rozporządzenie (WE) nr 1348/2000 – Doręczanie dokumentów pozasądowych poza postępowaniem sądowym – Akt notarialny]

Trybunał orzekł:

Doręczenie poza postępowaniem sądowym aktu notarialnego – takiego jak ten stanowiący przedmiot postępowania przed sądem krajowym – jest objęte zakresem zastosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1348/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie doręczania w państwach członkowskich sądowych i pozasądowych dokumentów w sprawach cywilnych i handlowych.

W dniu 2 listopada 2007 r. Roda Golf, spółka prawa hiszpańskiego, zwróciła się do sekretarza sądu krajowego o przekazanie na mocy rozporządzenia nr 1348/2000¹⁰ właściwym agencjom przekazującym Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz Irlandii szesnastu pism skierowanych do adresatów zamieszkałych w tych dwóch państwach członkowskich. Przedmiotem pism było jednostronne rozwiązanie umów sprzedaży nieruchomości

¹⁰ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie doręczania w państwach członkowskich sądowych i pozasądowych dokumentów w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. L 160 z 29.5.2000, s. 37), uchylone z dniem 13 listopada 2008 r.

zawartych pomiędzy tą spółką a wspomnianymi adresatami. Ich treść nie wskazuje na żaden związek z jakimkolwiek toczącym się postępowaniem sądowym.

Jak wynikało z akt sprawy przedstawionych Trybunałowi przez sąd krajowy oraz jak to podkreśla skarżąca w postępowaniu przed sądem krajowym w swoich uwagach, sporządziła ona przed notariuszem w San Javier akt zawiadomienia i wezwania, wpisany pod numerem 111 do księgi notarialnej, zwracając się do niego, by dokonał doręczenia tego aktu za pośrednictwem sekretarza, organu właściwego zgodnie z komunikatem wydanym przez Królestwo Hiszpanii na podstawie art. 23 rozporządzenia nr 1348/2000.

Sekretarz sądu krajowego odmówił przekazania dokumentu stanowiącego przedmiot sporu przed sądem krajowym na tej podstawie, że jego doręczenie nie nastąpiłoby w ramach postępowania sądowego i z tego względu nie jest objęte zakresem zastosowania rozporządzenia nr 1348/2000.

Roda Golf złożyła zażalenie na to zarządzenie do sądu krajowego. Podniosła w szczególności, że dokumenty pozasądowe mogą być doręczane na podstawie rozporządzenia nr 1348/2000 poza postępowaniem sądowym.

W tych okolicznościach Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n°5 de San Javier postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy zakresem rozporządzenia nr 1348/2000 [...] jest objęte doręczanie dokumentów ściśle pozasądowych między podmiotami prywatnymi przy użyciu zasobów rzeczowych i personelu sądów Unii Europejskiej i zastosowaniu europejskich uregulowań, bez wszczęcia jakiegokolwiek postępowania sądowego?, czy przeciwnie

2) Zakres przedmiotowy rozporządzenia nr 1348/2000 ma zastosowanie jedynie w ramach współpracy sądowej między państwami członkowskimi i w ramach postępowania sądowego w toku [art. 61 lit. c) WE, art. 67 ust. 1 WE i art. 65 WE oraz motyw 6 rozporządzenia nr 1348/2000]?”.

Literatura

J. Maliszewska-Nienartowicz, *Glosa do wyroku TS z dnia 25 czerwca 2009 r., C-14/08*, EPS 2010, nr 6, s. 36-40

A.A. Oleszko, R. Pastuszko, *Glosa do wyroku TS z dnia 25 czerwca 2009 r., C-14/08*, Rejent 2010, nr 12, s. 72-78

2. PRAWO KONSUMENCKIE

C-509/07 – Scarpelli

Wyrok Trybunału z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie C-509/07, *Luigi Scarpelli p. NEOS Banca SpA*, ZOTSiS 2009/4B-/I-3311

[*Dyrektywa 87/102/EWG – Ochrona konsumentów – Kredyt konsumencki – Niewykonanie umowy sprzedaży*]

Trybunał orzekł:

Wykładni art. 11 ust. 2 dyrektywy Rady 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego należy dokonywać w ten sposób, że w sytuacji takiej jak w postępowaniu przed sądem krajowym istnienie umowy pomiędzy kredytodawcą a dostawcą, na której podstawie kredyt jest przyznawany wyłącznie przez tego kredytodawcę klientom tego dostawcy, nie stanowi niezbędnej przesłanki do tego, aby klienci mieli prawo do podjęcia środków prawnych przeciwko kredytodawcy w przypadku niewykonania zobowiązań ciążących na dostawcy celem dochodzenia roszczenia o rozwiązanie umowy kredytu oraz następnie o zwrot kwot uiszczonych już na rzecz kredytodawcy.

W dniu 20 czerwca 2003 r. L. Scarpelli zawarł ze spółką Autobrembate umowę sprzedaży w celu nabycia samochodu marki Audi A4 1900 TD. Wraz z umową sprzedaży pojazdu podpisał on przedłożony przez sprzedawcę wniosek o kredyt od Finemiro SpA, w którego prawa jako kredytodawca wstąpił NEOS Banca. Kupujący dokonał częściowej zapłaty czekiem wystawionym na nazwisko właściciela spółki Autobrembate, a w pozostałej części skorzystał z kredytu. Po zapłaceniu 24 rat przerwał spłatę ze względu na to, że pojazd nie został mu wciąż dostarczony. Finemiro SpA doręczył L. Scarpelliemu sądowy nakaz zapłaty pozostałej należności wraz z odsetkami. Spółka Autobrembate ogłosiła upadłość i samochód nabyty przez L. Scarpelliego nigdy nie został mu dostarczony. L. Scarpelli wniósł sprzeciw od nakazu zapłaty, twierdząc, że nie był zobowiązany do uiszczania pozostałych do zapłaty rat. Ponadto wniósł o nakazanie NEOS Banca zwrotu kwoty, którą uiszczył już tytułem rat, powiększoną o odsetki ustawowe oraz wskaźnik inflacji. NEOS Banca zakwestionował te żądania, twierdząc, że art. 11 dyrektywy Rady 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego¹¹ przewiduje wyłączenie odpowiedzialności kredytodawcy w każdej sytuacji, w której brakuje stosunku wyłączności pomiędzy kredytodawcą a dostawcą. NEOS Banca powołał się na przepisy prawa krajowego i wspólnotowego, w szczególności na art. 42 rozporządzenia wykonawczego nr 206 z dnia 26 września 2005 r., i stwierdził, że w przypadku kredytu, w którym nie istnieje stosunek wyłączności, prawo konsumenta do podjęcia środków prawnych przeciwko kredytodawcy jest wykluczone, ponieważ prawo to ogranicza się do kredytowania w ramach systemu wyłączności. To, że między NEOS Banca a spółką Autobrembate nie istnieje żaden stosunek wyłączności, było bezsporne. Zdaniem Tribunale di Bergamo w świetle brzmienia motywu 21 dyrektywy 87/102 nie jest jasne, czy stosunek wyłączności stanowi niezbędną przesłankę przyznania konsumentowi szerszych uprawnień. Sąd ten zwrócił się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym:

„Czy wykładni art. 11 ust. 2 dyrektywy 87/102 należy dokonywać w ten sposób, że porozumienie między dostawcą a kredytodawcą, na którego podstawie kredyt jest udzielany wyłącznie przez tego kredytodawcę klientom tego dostawcy, stanowi przesłankę niezbędną do

¹¹ Dz.Urz. L 42 z 12.2.1987, s. 48 ze zm. Z dniem 12 maja 2010 r. dyrektywa ta została zastąpiona dyrektywą 2008/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki (Dz.Urz. L 133 z 22.5.2008, s. 66 ze zm.).

powstania prawa konsumenta do podjęcia środków prawnych przeciwko kredytodawcy w przypadku niewywiązania się dostawcy ze zobowiązania także wtedy, gdy przedmiotem tego prawa jest: a) jedynie rozwiązanie umowy kredytu, czy też b) rozwiązanie umowy kredytu i wynikający z niego zwrot kwot uiszczonych na rzecz kredytodawcy?”.

Trybunał zauważył, że art. 11 dyrektywy, z jednej strony, przewiduje prawo konsumenta do podjęcia środków prawnych przeciwko kredytodawcy w przypadkach, gdy dostawca towarów lub podmiot świadczący usługi nie wypełnił ciążących na nich zobowiązań lub gdy towary lub usługi nie są zgodne z umową o ich dostarczenie czy świadczenie, z drugiej jednak, uzależnia skorzystanie z tego prawa od spełnienia szeregu przesłanek, wśród których znajduje się przesłanka istnienia stosunku wyłączności pomiędzy kredytodawcą a dostawcą. Podkreślił, że przepis ten należy rozpatrywać w świetle motywu 21 dyrektywy 87/102, który odnosząc się do systemu wprowadzonego w art. 11, stanowi wyraźnie, że „konsument [...] powinien [...], przynajmniej w okolicznościach określonych poniżej, mieć dodatkowo do jego zwykłych praw umownych, prawa względem kredytodawcy”. Na podstawie tego samego motywu, „wyżej określone okoliczności to takie, w których kredytodawca i dostawca towarów czy podmiot świadczący usługi posiadają zawartą wcześniej umowę, w świetle której kredyt udzielany jest wyłącznie przez tego kredytodawcę klientom tego dostawcy czy podmiotu świadczącego usługi, w celu umożliwienia konsumentowi nabycia towarów lub usług świadczonych przez tego dostawcę lub podmiot świadczący usługi”. Z tego wynika, że prawo do podjęcia środków prawnych przewidziane w art. 11 ust. 2 dyrektywy stanowi dodatkową ochronę oferowaną konsumentowi względem kredytodawcy, ponad prawa do podjęcia środków prawnych, z których konsument może już korzystać na podstawie przepisów krajowych mających zastosowanie do każdego stosunku umownego. W rezultacie spełnienie przesłanek, o których mowa w tym przepisie, może być wymagane tylko względem środków prawnych wniesionych tytułem tej dodatkowej ochrony. Trybunał podkreślił, że taka wykładnia art. 11 jest zgodna z charakterem harmonizacji dokonywanej przez tę dyrektywę, gdyż, zgodnie z motywem 25, dyrektywa ta nie powinna uniemożliwiać państwom członkowskim zachowania lub przyjęcia bardziej rygorystycznych środków ochrony konsumenta, przewiduje zatem minimalną harmonizację w zakresie kredytu konsumenckiego. Państwa członkowskie mogą więc przyjmować regulacje korzystniejsze dla konsumentów. Za taką wykładnią przemawia również art. 14 ust. 1 dyrektywy, który zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia, aby umowy kredytu nie naruszały, ze szkodą dla konsumenta, przepisów prawa krajowego przyjętych w wykonaniu tej dyrektywy. Co więcej, konsument nie może wywierać żadnego wpływu na stosunek pomiędzy dostawcą a kredytodawcą, co sprawia, że pozostaje na łasce warunków umowy, jakie zostały wynegocjowane pomiędzy tymi dwoma przedsiębiorcami, zwłaszcza że kredytodawcy często przedstawiają konsumentom gotowe formularze do zawarcia umowy. W rezultacie konsument, czyli słabsza strona umowy, nie ma możliwości wprowadzenia zmian do tekstu.

Literatura

W. Baranowska-Zajac, *Glosa do wyroku TS z dnia 23 kwietnia 2009 r., C-509/07*, Lex/el 2010

W. Baranowska-Zajac, *Problem umów wiązanych na tle europejskich i polskich przepisów o kredycie konsumenckim oraz wyroku TS w sprawie C-509/07, Luigi Scarpelli*, *Monitor Prawniczy* 2010, nr 18, s. 1034-1040

C-243/08 – Pannon GSM

Wyrok Trybunału z dnia 4 czerwca 2009 r. w sprawie C-243/08, *Pannon GSM Zrt p. Erzsébet Sustikné Győrfi*, ZOTSiS 2009/6A-/I-4713

[Dyrektywa 93/13/EWG – Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich – Skutki prawne nieuczciwego warunku – Prawo i obowiązek sądu krajowego do zbadania z urzędu nieuczciwego charakteru zapisu umownego ustalającego właściwość sądu – Kryteria oceny]

Trybunał orzekł:

- 1) Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w taki sposób, że nieuczciwy warunek umowny nie wiąże konsumenta i że nie jest konieczne w tym względzie, żeby został on przez niego wcześniej skutecznie zaskarżony.**
- 2) Sąd krajowy jest zobowiązany z urzędu do zbadania nieuczciwego charakteru warunku umownego, jeżeli dysponuje niezbędnymi w tym celu informacjami co do okoliczności prawnych i faktycznych. W przypadku gdy sąd krajowy uzna dany warunek umowny za nieuczciwy - nie stosuje go, chyba że sprzeciwi się temu konsument. Obowiązek ten spoczywa także na sądzie krajowym w ramach badania przez ten sąd swojej właściwości miejscowej.**
- 3) Do sądu krajowego należy ustalenie, czy dany warunek umowny, taki jak będący przedmiotem niniejszego sporu, spełnia kryteria wymagane dla uznania go za nieuczciwy w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13. Czyniąc to, sąd krajowy powinien uwzględnić fakt, że warunek, który bez uprzednich negocjacji indywidualnych został włączony do umowy zawartej pomiędzy sprzedawcą lub dostawcą a konsumentem i który przyznaje wyłączną właściwość miejscową sądowi, na którego obszarze właściwości znajduje się siedziba przedsiębiorcy, może zostać uznany za nieuczciwy.**

E. Sustikné Győrfi zawarła ze spółką Pannon umowę abonencką, która dotyczyła świadczenia usług w zakresie telefonii komórkowej. Umowa została zawarta w postaci przedłożonego przez Pannon formularza, który stanowił, że równocześnie ze złożeniem podpisu na umowie E. Sustikné Győrfi poznała i zaakceptowała treść regulaminu świadczenia usług, obejmującego ogólne warunki umów i stanowiącego integralną część umowy. Na podstawie tego regulaminu strony uznały, że właściwym do rozstrzygania wszelkich sporów wynikających z umowy lub z nią związanych jest sąd właściwy miejscowo z uwagi na siedzibę Pannonu. Strony nie negocjowały tego postanowienia umowy ustalającego właściwość sądu. Uznawszy, że E. Sustikné Győrfi nie wywiązała się z zobowiązań umownych, Pannon wniósł o wydanie nakazu zapłaty do sądu, na którego obszarze właściwości znajduje się siedziba Pannonu. Sąd wydał nakaz zapłaty, a E. Sustikné Győrfi wniosła od niego sprzeciw. Sąd zwrócił uwagę, że miejsce

zamieszkania E. Sustikné Győrfi nie leży na terenie jego własności, gdyż stałe miejsce zamieszkania pozwanej, która otrzymuje rentę z tytułu niezdolności do pracy, znajduje się w Dombegyház, w odległości 275 km, a możliwości transportu między tymi miejscowościami są bardzo ograniczone. Sąd krajowy zwrócił uwagę, że mające zastosowanie przepisy postępowania przewidują, iż właściwy miejscowo jest sąd miejsca zamieszkania E. Sustikné Győrfi. Wyjaśnił, że kodeks postępowania cywilnego przewiduje, iż w rozpatrywanej dziedzinie sąd jest zobowiązany do rozważenia z urzędu kwestii swojej własności miejscowej. Jednakże, skoro jego własność nie jest wyłączna, podnoszenie tej kwestii nie jest możliwe od chwili złożenia przez stronę pozwaną pierwszej odpowiedzi na pozew, w której wdaje się w spór co do istoty. Sąd sprawdza prawdziwość podniesionych twierdzeń w celu ustalenia własności miejscowej jedynie wówczas, gdy stoją one w sprzeczności z faktami powszechnie znanymi lub faktami znanymi sądowi z urzędu, a także wówczas, gdy są one nieprawdopodobne lub sprzeciwia im się strona przeciwna. W tych okolicznościach sąd, powziąwszy wątpliwość co do ewentualnie nieuczciwego charakteru warunku umownego ustalającego własność, znajdującego się wśród ogólnych warunków spornej umowy, zwrócił się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 – zgodnie z którym państwa członkowskie stanowią, że w warunkach określonych w prawie krajowym nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta – należy rozumieć w ten sposób, że brak związania konsumenta nieuczciwym warunkiem umownym ustalonym przez sprzedawcę lub dostawcę nie działa ipso iure, lecz jedynie wówczas, gdy konsument skutecznie zaskarży taki zapis wniesioną w tym celu skargą?

2) Czy ochrona konsumentów gwarantowana w dyrektywie 93/13 wymaga, by – niezależnie od rodzaju postępowania oraz jego kontradyktoryjności lub braku kontradyktoryjności – sąd krajowy oceniał z urzędu, nawet jeżeli nie została złożona skarga podnosząca nieuczciwy charakter warunku umownego, że przedłożona mu umowa zawiera nieuczciwe warunki umowne, a tym samym z urzędu dokonywał oceny, w ramach kontroli swojej własności, zapisów umownych ustalonych przez sprzedawcę lub dostawcę?

3) W przypadku pozytywnej odpowiedzi na pytanie drugie, jakie kryteria powinien uwzględniać i rozważać sąd krajowy w ramach tej kontroli?”

Zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich¹², państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków. Trybunał podkreślił, że cel art. 6 dyrektywy nie mógłby zostać osiągnięty, gdyby konsumenci mieli obowiązek samodzielnego powołania się na nieuczciwy charakter takich warunków i że skuteczna ochrona konsumenta może zostać osiągnięta jedynie wtedy, gdy sąd krajowy będzie miał kompetencję do ocenienia tego rodzaju warunków z urzędu. Trybunał

¹² Dz.Urz. L 95 z 21.4.1993, s. 29.

zaznaczył, że jest to przepis bezwzględnie obowiązujący, który – uwzględniając okoliczność, że jedna ze stron umowy jest stroną słabszą – zmierza do zastąpienia formalnej równowagi praw i obowiązków stron ustanowionej w umowie równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron. Trybunał uznał też, że rola przyznana w tej dziedzinie przez prawo wspólnotowe sądowi krajowemu nie ogranicza się do zwykłej możliwości orzeczenia w przedmiocie ewentualnie nieuczciwego charakteru warunku umownego, ale obejmuje ona także obowiązek zbadania tej kwestii z urzędu, od chwili gdy sąd krajowy dysponuje w tym celu niezbędnymi informacjami na temat okoliczności prawnych i faktycznych, w tym także w ramach badania swojej właściwości miejscowej. W ramach wykonywania tego obowiązku sąd krajowy nie jest jednak zobowiązany na mocy dyrektywy do niestosowania omawianego warunku, jeżeli konsument, po poinformowaniu go w tej kwestii przez sąd, nie zamierza podnosić jego nieuczciwego i niewiążącego charakteru.

Powyższe rozstrzygnięcia dotyczą skutku zamieszczenia w umowie konsumenckiej postanowienia niedozwolonego. Także polski kodeks cywilny stanowi w art. 385¹ § 1, że postanowienia takie nie wiążą konsumenta. Wyrok w istotny sposób podkreśla, że uznanie, iż taki skutek ma miejsce, nie wymaga, aby konsument skutecznie go zaskarżył. Sąd krajowy jest zobowiązany z urzędu zbadać nieuczciwy charakter warunku umownego, jeżeli dysponuje niezbędnymi w tym celu informacjami co do okoliczności prawnych i faktycznych, a w przypadku, gdy uzna go za nieuczciwy, nie stosuje go, chyba że sprzeciwi się temu konsument. Obowiązek ten spoczywa na sędziu krajowym także w ramach badania swej właściwości miejscowej¹³.

Literatura

W. Baranowska-Zajac, *Glosa do wyroku TS z dnia 4 czerwca 2009 r., C-243/08*, Lex/el 2010

M. Pecyna, J. Zatorska, *Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawach nieuczciwych praktyk rynkowych i nieuczciwych postanowień umownych*, KPP 2014, z. 3, s. 674–676

J. Stuyck, *Glosa do wyroków TS: z dnia 4 czerwca 2009 r., C-243/08 i z dnia 6 października 2009 r., C-40/08*, *Common Market Law Review* 2010, nr 3, s. 879-898

C-261/07 i C-299/07 – VTB-VAB

Wyrok Trybunału z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawach połączonych C-261/07 i C-299/07, *VTB-VAB NV p. Total Belgium NV oraz Galatea BVBA p. Sanoma Magazines Belgium NV*, ZOTSiS 2009/4A-/I-2949

[Dyrektywa 2005/29/WE – Nieuczciwe praktyki handlowe – Przepisy krajowe zakazujące składania konsumentom ofert wiązanych]

Trybunał orzekł:

¹³ Powyższy tekst za: E. Wojtaszek-Mik, *Wpływ orzecznictwa ETS na polskie prawo cywilne w okresie członkostwa Polski w UE*, *Studia i Analizy Sądu Najwyższego*, t. V, red. K. Ślęzak, Warszawa 2011, s. 153 – 154.

Wykładni dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniającej dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady należy dokonywać w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie ustanowieniu przepisów krajowych takich jak te, które stanowią przedmiot postępowań przed sądem krajowym i które, poza pewnymi wyjątkami i nie biorąc pod uwagę specyficznych okoliczności danego przypadku, zakazują składania przez sprzedawcę jakichkolwiek ofert wiązanych konsumentowi.

W wyroku w sprawie *VTB-VAB i Galatea* Trybunał zajął się często występującą praktyką sprzedawców, polegającą na składaniu konsumentom ofert wiązanych, które mają na celu uatrakcyjnienie oferty i przyciągnięcie klienta¹⁴. Dokonał jej oceny w świetle dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniającej dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dyrektywa i nieuczciwych praktykach handlowych)¹⁵. Dyrektywa ta zawiera w załączniku I zamknięty katalog praktyk handlowych, które mogą być uznane za nieuczciwe bez indywidualnej oceny ich nieuczciwego charakteru, dlatego też Trybunał uznał, że stoi ona na przeszkodzie ustanowieniu przepisów krajowych które, poza pewnymi wyjątkami i nie biorąc pod uwagę specyficznych okoliczności danego przypadku, zakazują składania przez sprzedawcę jakichkolwiek ofert wiązanych.

Orzeczenie to zapadło w odpowiedzi na pytania prejudycjalne skierowane do Trybunału przez sąd w Antwerpii (Belgia) w ramach dwóch sporów dotyczących praktyk handlowych stosowanych przez spółki Total Belgium i Sanoma. Praktyka Total Belgium (sprawa C-261/07) polegała na tym, że spółka ta, na swoich stacjach benzynowych, oferowała konsumentom posiadającym kartę Total Club za każde zatankowanie minimalnie określonej ilości paliwa nieodpłatną pomoc drogową przez okres trzech tygodni. Spółka VTB, która świadczyła usługi w zakresie pomocy drogowej, wniosła do Rechtbank van Koophandel te Antwerpen pozew o zaniechanie przez Total Belgium tej praktyki handlowej, gdyż stanowi ona ofertę wiążaną, która jest zakazana na mocy art. 54 belgijskiej ustawy z 1991 r. o praktykach handlowych oraz informowaniu i ochronie konsumentów. Przepis ten mówi, że sprzedaż wiązana występuje wtedy, gdy odpłatne lub nieodpłatne nabycie towarów, usług, innego rodzaju korzyści lub kuponów uprawniających do ich nabycia jest związane z nabyciem innych, nawet takich samych towarów lub usług. Sprzedaż taka jest zakazana, jednakże art. 55-57 ustawy wyczerpująco wymieniają określone wyjątki od zakazu, np. wraz z towarem głównym lub usługą można nieodpłatnie oferować niewielkie towary lub usługi zwyczajowo przyjęte w handlu, jak również dostawę, montaż, kontrolę i utrzymanie sprzedanych towarów. W sprawie tej do Trybunału zostało skierowane następujące pytanie prejudycjalne:

¹⁴ R. Stefanicki, *Interpretacja dyrektywy dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych wobec konsumentów na rynku wewnętrznym*, Glosa 2010, nr 1, s. 84.

¹⁵ Dz.Urz. WE L 149 z 11.6.2005, s. 22.

„Czy dyrektywa 2005/29 sprzeciwia się obowiązywaniu przepisu krajowego takiego jak art. 54 ustawy belgijskiej [z 1991 r.] o praktykach handlowych oraz informowaniu i ochronie konsumentów, który – z wyjątkiem przypadków wyczerpująco wyliczonych w ustawie – zakazuje sprzedającemu składania wszelkiej oferty związanej konsumentowi, w tym oferty związanej produktu, który konsument musi nabyć, i bezpłatnej usługi, której nabycie jest związane z zakupem produktu, bez względu na okoliczności sprawy i w szczególności niezależnie od wpływu, jaki może wywierać ta konkretna oferta na przeciętnego konsumenta, i niezależnie od tego, czy ta oferta może zostać w konkretnym przypadku uznana za naruszenie wymogu staranności zawodowej lub uczciwych zwyczajów handlowych?”.

Także druga sprawa (C-299/07) dotyczyła naruszenia art. 54 belgijskiej ustawy przez praktykę handlową spółki należącej do fińskiej grupy wydawniczej Sanoma, która dołączała do wydawanego przez siebie czasopisma dodatek uprawniający do okresowego rabatu na towary sprzedawane w określonych sklepach z bielizną na terenie regionu flamandzkiego. Praktykę tę zakwestionowała konkurująca z tymi sklepami na terenie Belgii spółka Galatea. W sprawie tej do Trybunału zostało skierowane następujące pytanie prejudycjalne:

„Czy art. 49 TWE dotyczący swobodnego przepływu usług oraz dyrektywa 2005/29 sprzeciwiają się obowiązywaniu przepisu krajowego takiego jak art. 54 belgijskiej ustawy [z 1991 r.] o praktykach handlowych oraz informowaniu i ochronie konsumentów, który – z wyjątkiem przypadków wyczerpująco wyliczonych w ustawie – zakazuje sprzedającemu składania wszelkiej oferty związanej konsumentowi, w ramach której odpłatne lub nieodpłatne nabycie towarów, usług, innego rodzaju korzyści lub kuponów uprawniających do ich nabycia jest związane z nabyciem innych, nawet takich samych towarów lub usług – i to bez względu na okoliczności sprawy, w szczególności niezależnie od wpływu, jaki może wywierać ta konkretna oferta na przeciętnego konsumenta i niezależnie od tego, czy ta oferta może zostać w konkretnym przypadku uznana za naruszenie wymogu staranności zawodowej lub uczciwych zwyczajów handlowych?”.

VTB zakwestionowała dopuszczalność pytania prejudycjalnego w sprawie C-261/07, gdyż w chwili wydania przez sąd krajowy postanowienia odsyłającego, tj. w dniu 24 maja 2007 r., nie upłynął jeszcze termin transpozycji dyrektywy przypadający na 12 grudnia 2007 r. Trybunał uznał jednak, że pytanie jest dopuszczalne. Podkreślił, że do sądu krajowego należy ocena, czy wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest niezbędne do wydania wyroku w postępowaniu przed sądem krajowym. Trybunał ma co do zasady obowiązek wydania orzeczenia, a domniemanie istotności pytania prejudycjalnego może zostać obalone tylko w wyjątkowych przypadkach, gdy oczywiste jest, że żądana wykładnia prawa wspólnotowego nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym bądź przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym. Powołał się na swoje utrwalone orzecznictwo, z którego wynika, po pierwsze, że do zakresu zastosowania dyrektywy należą nie tylko przepisy krajowe, których wyraźnym celem jest transpozycja przepisów dyrektywy, lecz – od dnia wejścia w życie tej dyrektywy – także przepisy obowiązujące wcześniej, o ile mogą mieć wpływ na zapewnienie zgodności prawa krajowego z dyrektywą (zob. podobnie wyrok z dnia 7 września 2006 r. w sprawie C-81/05, *Cordero Alonso*, ZOTSiS 2006/8-/I-7569, pkt 29). Transpozycja dyrektywy nastąpiła w Belgii na mocy ustawy wydanej w dniu 5 czerwca 2007 r.

zmieniającej ustawę z 1991 r., czyli już po dacie wydania przez sąd w Antwerpii postanowienia odsyłającego, sporne przepisy zawarte w art. 54–57 nie zostały jednak uchylone ani zmienione. Po drugie, w okresie przewidzianym na dokonanie transpozycji dyrektywy organy sądowe państw członkowskich są zobowiązane do powstrzymania się od dokonywania wykładni prawa wewnętrznego w sposób, który poważnie zagrażałby – po upływie terminu transpozycji dyrektywy – osiągnięciu wskazanego w dyrektywie rezultatu (zob. w szczególności wyrok z dnia 4 lipca 2006 r. w sprawie C-212/04, *Adeneler i in.*, ZOTSiS 2006/7A-I-6057, pkt 122-123).

Trybunał zajął stanowisko, że oferty wiązane, stanowiące przedmiot spornego zakazu, są praktykami handlowymi w rozumieniu art. 2 lit. d) dyrektywy 2005/29 i w związku z tym podlegają jej uregulowaniom. Podkreślił, że przepis ten szeroko definiuje pojęcie praktyk handlowych, które oznaczają każde działanie przedsiębiorcy, jego zaniechanie, sposób postępowania, oświadczenie lub komunikat handlowy, w tym reklamę i marketing, bezpośrednio związane z promocją, sprzedażą lub dostawą produktu do konsumentów, a oferty wiązane są działaniami handlowymi wyraźnie wpisującymi się w ramy strategii handlowej podmiotów gospodarczych, mającymi na celu promocje i płynność prowadzonej przez nie sprzedaży.

Trybunał zwrócił uwagę, że dyrektywa 2005/29 zawiera w załączniku I wyczerpujące wyliczenie 31 praktyk handlowych, które zgodnie z jej art. 5 ust. 5 uważane są za nieuczciwe „w każdych okolicznościach” i – jak to wyjaśnia także 17 motyw dyrektywy – tylko one mogą być uważane za nieuczciwe bez poddania ich ocenie w ramach konkretnego przypadku na podstawie art. 5–9 dyrektywy. Oferty wiązane nie są wymienione w tym załączniku, w związku z tym przepisy krajowe, które ustanawiają domniemanie niezgodności z prawem ofert wiązanych, nie spełniają wymogów ustanowionych przez dyrektywę. Zdaniem Trybunału, dyrektywa stoi więc na przeszkodzie ustanowieniu reżimu takiego jak przewidziany w art. 54 ustawy belgijskiej, gdyż przewiduje on mający charakter ogólny i prewencyjny zakaz składania ofert wiązanych, niezależnie od jakiegokolwiek weryfikacji ich nieuczciwego charakteru na podstawie kryteriów określonych w art. 5-9 dyrektywy. Artykuł 54 ustawy jest zatem niezgodny z art. 4 dyrektywy, który zakazuje państwom członkowskim utrzymywania w mocy lub przyjmowania bardziej restrykcyjnych przepisów krajowych, nawet jeśli przepisy takie miałyby na celu zapewnienie jeszcze wyższego poziomu ochrony konsumentów. Trybunał podkreślił też, że wykładni takiej nie zmienia okoliczność, iż ustawa belgijska przewiduje w art. 55–57 pewną liczbę wyjątków od wspomnianego zakazu składania ofert wiązanych. Wyjątki te nie mogą zastępować oceny danej praktyki handlowej jako „nieuczciwej” w odniesieniu do właściwych dla danego przypadku okoliczności faktycznych, w świetle kryteriów określonych w art. 5–9 dyrektywy. Trybunał zauważył, że znajduje to potwierdzenie w samej treści niektórych z tych wyjątków. Przykładowo ustawa zezwala na składanie ofert wiązanych po cenie globalnej jedynie, jeśli oferta taka dotyczy towarów lub usług stanowiących całość albo towarów i usług, które są identyczne. Trybunał przyjął, że nie można w szczególności wykluczyć, iż w sytuacji prawidłowego poinformowania konsumentów oferta wiązana obejmująca różne towary lub usługi, które nie stanowią całości i nie są identyczne, będzie spełniać ustanowione przez dyrektywę przesłanki uczciwości.

Przedstawiony wyrok w połączonych sprawach *VTB-VAB i Galatea* ma istotne znaczenie dla oceny charakteru załącznika I dyrektywy formułującego katalog nieuczciwych praktyk handlowych. Zwrócono uwagę, że w rozumowaniu Trybunału ważną rolę odgrywa struktura przepisów

dyrektywy, która zawiera klauzulę generalną (art. 5), osobne regulacje dla praktyk handlowych wprowadzających w błąd (art. 6 – 7) i dla agresywnych praktyk handlowych (art. 8-9) oraz czarną listę praktyk handlowych zawartą w załączniku I¹⁶. Trybunał stanął na stanowisku, że treść załącznika ma charakter wyczerpujący, a ponieważ dyrektywa zakłada harmonizację zupełną, państwa członkowskie nie mogą rozszerzać tego katalogu w ustawodawstwie krajowym, nawet gdyby miało to sprzyjać jeszcze wyższemu poziomowi ochrony konsumenta¹⁷. Tylko więc praktyki wymienione w tym katalogu nie podlegają relatywizującej ocenie, lecz są uznawane za nieuczciwe w każdych okolicznościach. Załącznik może w tym sensie być przeciwstawiony mechanizmowi przewidzianemu w art. 5 oraz 6 – 9 dyrektywy, w ramach którego praktyki handlowe wymagają weryfikacji ich nieuczciwego charakteru w określonym stanie faktycznym, z uwzględnieniem wskazanych w tych przepisach kryteriów¹⁸. Nie jest więc dopuszczalne, aby ustawodawstwo krajowe poszerzało zamknięty katalog załącznika I dyrektywy tak jak to czynił art. 54 ustawy belgijskiej. Oferty wiązane¹⁹ nie należą więc do kategorii praktyk uznawanych za nieuczciwe w każdych okolicznościach, ale mogą być praktykami podlegającymi ocenie w świetle reguł określonych w art. 5 oraz 6-9 dyrektywy.

W polskich przepisach ustawy implementującej dyrektywę oferty wiązane nie zostały włączone do katalogu praktyk rynkowych nieuczciwych w każdych okolicznościach (art. 7 i 9 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym²⁰. Z punktu widzenia zasadniczego przedmiotu rozstrzygnięcia w połączonych sprawach *VTB-VAB i Galatea* ustawa polska jest więc zgodna z dyrektywą. Oferty wiązane mogą natomiast podlegać ocenie w świetle klauzuli generalnej i kryteriów przewidzianych dla praktyk wprowadzających w błąd i agresywnych uregulowanych w art. 3 – 6 i 8 ustawy. Jednakże w doktrynie²¹ zwrócono uwagę, że oferty wiązane (tzw. sprzedaż premiowaną) dopuszcza pod pewnymi warunkami art. 17a ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (dalej: u.z.n.k.)²². Przepis ten przewiduje, że czynem nieuczciwej konkurencji jest sprzedaż konsumentom towarów lub usług połączona z przyznaniem wszystkim albo niektórym nabywcom towarów lub usług nieodpłatnej premii, w postaci towarów lub usług odmiennych od stanowiących przedmiot sprzedaży (art. 17a ust. 1 u.z.n.k.), z zastrzeżeniem jednak, że nie jest czynem nieuczciwej konkurencji sprzedaż, o której mowa w ust. 1, jeżeli premie stanowią towary lub usługi: 1) o niewielkiej wartości lub próbki towaru; 2) wygrane w loteriach promocyjnych, organizowanych na podstawie przepisów o grach hazardowych lub konkursach, których wynik nie zależy od przypadku (art. 17a ust. 2 u.z.n.k.). Zakaz ten dopuszcza – podobnie jak prawo belgijskie - pewne wyjątki

¹⁶ M. Namysłowska, *Glosa do wyroku TS z dnia 23 kwietnia 2009 r., C-261/07 i C-299/07*, LEX/el 2010; R. Stefanicki, *Koncepcja zupełnej harmonizacji prawa ochrony konsumenta (na przykładzie dyrektywy o nieuczciwych praktykach handlowych)*, PiP 2011, z. 6, s. 58.

¹⁷ R. Stefanicki, *Interpretacja...*, s. 85-86.

¹⁸ M. Namysłowska, *Glosa do wyroku TS z dnia 23 kwietnia 2009 r....*

¹⁹ Mogą to być następujące rodzaje ofert wiązanych: oferta wiązana produktu, który konsument musi kupić; oferta wiązana bezpłatnej usługi, której nabycie jest związane z zakupem produktu; oferta wiązana, w ramach której występuje odpłatne lub nieodpłatne nabycie - M. Sieradzka, *Oferta wiązana jako rodzaj praktyki handlowej – glosa do wyroku TS z 23.04.2009 w połączonych sprawach: C-261/07 i C-299/07 VTB-VAB NV v. Total Belgium NV oraz Galatea BVBA v. Sanoma Magazines Belgium NV*, EPS 2010, nr 8, s. 56.

²⁰ Dz.U. Nr 171, poz. 1206 ze zm.

²¹ *Ibidem*, s. 57.

²² Tekst jedn. Dz. U. z 2003 r., nr 153, poz. 1053 ze zm.

(tzw. względny zakaz sprzedaży premiowanej²³), ale nie zmienia to faktu, że działa on w sposób zastrzeżony przez dyrektywę tylko dla praktyk określonych w załączniku I dyrektywy. Tymczasem oferty wiązane nie są objęte załącznikiem i nie powinny być uznane za nieuczciwe w każdych okolicznościach, lecz podlegać mechanizmowi indywidualnej oceny. Rodzi to wątpliwość co do zgodności art. 17a u.z.n.k. z dyrektywą²⁴, zwłaszcza w kontekście stanowiska Trybunału, że dyrektywa może być implementowana nie tylko przez nowe przepisy, ale także te, które obowiązywały już w chwili jej wejścia w życie²⁵.

Literatura

M. Namysłowska, *Glosa do wyroku TS z dnia 23 kwietnia 2009 r., C-261/07 i C-299/07*, LEX/el 2010

M. Pecyna, J. Zatorska, *Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawach nieuczciwych praktyk rynkowych i nieuczciwych postanowień umownych*, KPP 2014, z. 3, s. 617-618

N. Półtorak, *Procedura prejudycjalna – wprowadzenie i wyrok TS z 23.04.2009 r. w połączonych sprawach: C-261/07 i C-299/07, VTB-VAB NV v. Total Belgium NV (sprawa C-261/07) oraz Galatea BVBA v. Sanoma Magazines Belgium NV (sprawa C-299/07)*, EPS 2010, nr 2, s. 53-56

M. Sieradzka, *Oferta wiązana jako rodzaj praktyki handlowej – glosa do wyroku TS z 23.04.2009 w połączonych sprawach: C-261/07 i C-299/07 VTB-VAB NV v. Total Belgium NV oraz Galatea BVBA v. Sanoma Magazines Belgium NV*, EPS 2010, nr 8, s. 52-57

R. Stefanicki, *Interpretacja dyrektywy dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych wobec konsumentów na rynku wewnętrznym*, Glosa 2010, nr 1, s. 80-90

3. PRAWO WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

C-557/07 - LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten

Postanowienie Trybunału z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie C-557/07, *LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH p. Tele2 Telecommunication GmbH*, ZOTSiS 2009/2/I-1227

²³ *Ibidem*, s. 56.

²⁴ M. Sieradzka (w:) *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, red. M. Zdyb, M. Sieradzka, Warszawa 2011, s. 719-720.

²⁵ N. Półtorak, *Procedura prejudycjalna – wprowadzenie i wyrok TS z 23.04.2009 r. w połączonych sprawach: C-261/07 i C-299/07, VTB-VAB NV v. Total Belgium NV (sprawa C-261/07) oraz Galatea BVBA v. Sanoma Magazines Belgium NV (sprawa C-299/07)*, EPS 2010, nr 2, s. 53; R. Stefanicki, *Interpretacja...*, s. 83. Powyższy tekst za: E. Wojtaszek-Mik, *Nieuczciwe praktyki handlowe w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości*, Studia i Analizy Sądu Najwyższego, t. VI, red. K. Ślebzak, Warszawa 2012, s. 238 – 243.

[Artykuł 104 § 3 regulaminu – Społeczeństwo informacyjne – Prawo autorskie i prawa pokrewne – Przechowywanie i udostępnianie określonych danych o ruchu – Ochrona poufności komunikacji elektronicznej – Pojęcie pośrednika w rozumieniu art. 8 ust. 3 dyrektywy 2001/29/WE]

Trybunał orzekł:

1) Prawo wspólnotowe, a w szczególności art. 8 ust. 3 dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej w związku z art. 15 ust. 1 dyrektywy 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 2002 r. dotyczącej przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej (dyrektywa o prywatności i łączności elektronicznej), nie stoi na przeszkodzie ustanowieniu przez państwa członkowskie obowiązku przekazania prywatnym osobom trzecim danych osobowych o ruchu, tak aby umożliwić im wnoszenie do sądów cywilnych powództw o naruszenie praw autorskich. Wymaga ono natomiast, by przy transpozycji dyrektyw 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym), 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym, 2002/58 i 2004/48 państwa członkowskie opierały się na takiej wykładni tych dyrektyw, która pozwoli na zapewnienie odpowiedniej równowagi między poszczególnymi prawami podstawowymi, mogącymi występować w danym przypadku. Ponadto przy przyjmowaniu środków mających na celu transpozycję tych dyrektyw władze i sądy państw członkowskich są zobowiązane nie tylko dokonywać wykładni swojego prawa krajowego w sposób zgodny ze wspomnianymi dyrektywami, lecz również uważać, by nie oprzeć się na takiej wykładni tych dyrektyw, która pozostawałaby w konflikcie z prawami podstawowymi lub z innymi ogólnymi zasadami prawa wspólnotowego, takimi jak zasada proporcjonalności.

2) Dostawca dostępu, który umożliwia użytkownikowi jedynie uzyskanie dostępu do Internetu, nie oferując mu innych usług takich jak usługi poczty elektronicznej, ściąganie lub udostępnianie plików i nie sprawując też żadnej prawnej lub faktycznej kontroli nad usługami, z których korzysta użytkownik, winien zostać uznany za pośrednika w rozumieniu art. 8 ust. 3 dyrektywy 2001/29.

LSG jest organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Działając jako powiernik, broni przysługujących producentom fonogramów praw do ich nagrań rejestrowanych na całym świecie, a także praw autorów-wykonawców związanych z ich wykonaniami w Austrii. Dotyczy to przede wszystkim praw do zwielokrotniania i do rozpowszechniania, jak również prawa do publicznego udostępniania utworów.

Tele2 jest usługodawcą z zakresu dostępu do Internetu, który przyznaje swym klientom (najczęściej) dynamiczny adres IP („Internet Protocol”). Za pomocą tego adresu oraz długości okresu czasu lub dokładnego momentu przyznania tego adresu Tele2 jest w stanie zidentyfikować danego klienta.

Wskutek stworzenia systemów udostępniania plików, umożliwiających ich uczestnikom wymianę kopii przechowywanych danych, podmioty praw autorskich reprezentowane przez LSG ponoszą szkodę finansową. Celem wszczęcia postępowania cywilnego przeciwko osobom dopuszczającym się naruszenia praw autorskich LSG wniosła o nakazanie Tele2 przekazania jej informacji dotyczących nazwisk i adresów osób, na których rzecz ta ostatnia świadczy usługi w zakresie dostępu do Internetu oraz w przypadku których adres IP oraz dzień i godzina połączenia są znane. Tele2 twierdziła natomiast, że żądanie udzielenia informacji winno zostać oddalone. Stała ona na stanowisku, że nie jest pośrednikiem i nie jest uprawniona do przechowywania danych dotyczących dostępu.

Wyrokiem z dnia 21 czerwca 2006 r. Handelsgericht Wien uwzględnił żądanie LSG, stwierdzając, że Tele2, jako dostawca dostępu do Internetu, jest pośrednikiem w rozumieniu § 81 ust. 1a Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte (federalnej ustawy o prawach autorskich związanych z utworami literackimi i dziełami sztuki oraz o prawach pokrewnych prawu autorskiemu) w brzmieniu opublikowanym w BGBl. I, 81/2006 (dalej: UrhG) oraz że z tego tytułu ciąży na niej przewidziany w § 87b ust. 3 UrhG obowiązek udzielenia informacji.

Z postanowienia odsyłającego wynika, że w następstwie wniesionej apelacji wyrokiem z dnia 12 kwietnia 2007 r., który jest przedmiotem rewizji nadzwyczajnej („Revision”) przed Oberster Gerichtshof, Oberlandesgericht Wien utrzymał w mocy wyrok sądu pierwszej instancji.

W ramach rewizji Tele2 podnosi po pierwsze, że nie jest pośrednikiem w rozumieniu § 81 ust. 1a UrhG i art. 8 ust. 3 dyrektywy 2001/29²⁶, ponieważ jako dostawca dostępu do Internetu umożliwia ona wprawdzie użytkownikowi uzyskanie dostępu do sieci, lecz nie sprawuje żadnej prawnej czy faktycznej kontroli nad wykorzystywanymi przez niego usługami. Po drugie, konflikt, jaki występuje między prawem do uzyskania informacji, z którym wiąże się prawna ochrona prawa autorskiego, a ograniczeniami dotyczącymi przechowywania i udostępniania danych osobowych wynikającymi z prawa o ochronie danych osobowych, został rozstrzygnięty przez dyrektywę wspólnotowe na korzyść ochrony danych osobowych.

Oberster Gerichtshof uważa, że opinia rzecznika generalnego w sprawie C-275/06, *Promusicae*, w której po złożeniu niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym został wydany wyrok z dnia 29 stycznia 2008 r., ZOTSiS 2008/1/I-271, nasuwa wątpliwości co do tego, czy prawo do uzyskania informacji ustanowione w § 87b ust. 3 UrhG w związku z § 81 ust. 1a tej ustawy jest zgodne z dyrektywami przyjętymi w zakresie ochrony danych osobowych, a w szczególności z art. 5, 6 i 15 dyrektywy 2002/58²⁷. Wspomniane przepisy prawa krajowego nakazują bowiem dostarczenia prywatnym osobom trzecim informacji dotyczących osobowych danych o ruchu, przy czym obowiązek ten wymaga a fortiori przetwarzania i przechowywania danych o ruchu.

W tych okolicznościach Oberster Gerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

²⁶ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.Urz. L 167 z 22.6.2001, s. 10).

²⁷ Dyrektywa 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 2002 r. dotycząca przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej (dyrektywa o prywatności i łączności elektronicznej) (Dz.Urz. L 201 z 31.7.2002, s. 37 ze zm.).

„1) Czy zastosowane w art. 5 ust. 1 lit. a) oraz art. 8 ust. 3 dyrektywy [2001/29] pojęcie »pośrednik« należy interpretować w ten sposób, że jego definicja obejmuje także dostawcę dostępu (Access Provider), który umożliwia użytkownikowi jedynie uzyskanie dostępu do sieci za pośrednictwem dynamicznego adresu IP, nie oferując mu innych usług takich jak usługi poczty elektronicznej, ściąganie lub udostępnianie plików i nie sprawując też żadnej prawnej lub faktycznej kontroli nad usługami, z których korzysta użytkownik?

2) W przypadku udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej, czy art. 8 ust. 3 dyrektywy [2004/48²⁸] w związku z art. 6 i 15 dyrektywy [2002/58] należy interpretować zawężająco w ten sposób, że nie zezwala on na przekazywanie danych osobowych o ruchu prywatnym osobom trzecim w celu wszczęcia postępowania cywilnego w sprawie uprawdopodobnionych naruszeń wyłącznych praw przyznanych przez prawo autorskie (prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim)?”.

C-62/08 – UDV North America

Wyrok Trybunału z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie C-62/08, *UDV North America, Inc. p. Brandtraders NV*, ZOTSiS 2009/2/I-1279

[Artykuł 104 § 3 akapit drugi regulaminu – Wspólnotowy znak towarowy – Rozporządzenie (WE) nr 40/94 – Artykuł 9 ust. 1 lit. a) i ust. 2 lit. d) – Prawo właściciela zarejestrowanego znaku towarowego do zakazania używania przez osobę trzecią oznaczenia identycznego ze znakiem towarowym – Pojęcie używania – Używanie przez pośrednika handlowego w dokumentach handlowych oznaczenia identycznego ze znakiem towarowym – Pośrednik działający w imieniu własnym, ale na rachunek sprzedającego]

Trybunał orzekł:

Pojęcie używania w rozumieniu art. 9 ust. 1 lit. a) i ust. 2 lit. d) rozporządzenia Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego obejmuje taką sytuację jak występująca w postępowaniu przed sądem krajowym, w której pośrednik handlowy działający w imieniu własnym, ale na rachunek sprzedającego, i niebędący w związku z tym uczestnikiem obrotu towarami, w ramach którego sam jest stroną umowy, używa w swej dokumentacji handlowej oznaczenia identycznego ze wspólnotowym znakiem towarowym w odniesieniu do towarów lub usług identycznych z tymi, dla których znak ten jest zarejestrowany.

UDV jest właścicielem wspólnotowego znaku towarowego Smirnoff Ice. Znak ten został zarejestrowany pod numerem 001540913 ze skutkiem od dnia 6 marca 2000 r. dla towarów należących do klasy 33 Porozumienia nicejskiego dotyczącego międzynarodowej klasyfikacji

²⁸ Dyrektywa 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.Urz. L 157 z 30.4.2004, s. 45).

towarów i usług dla celów rejestracji znaków z dnia 15 czerwca 1957 r., ze zmianami²⁹, i odpowiadających następującemu opisowi: „napoje alkoholowe, a mianowicie napoje na bazie spirytusu destylowanego i likieri”.

Brandtraders jest administratorem strony internetowej, na której zrzeszone spółki mogą anonimowo umieszczać ogłoszenia jako sprzedający lub kupujący i na której mogą one, również anonimowo, negocjować swoje transakcje i dochodzić ewentualnie do porozumienia zgodnie z ogólnymi warunkami przedstawionymi na tej stronie.

Strona ta może być również konsultowana przez podmioty niezrzeszone, które mogą zapoznać się z ofertą i popytem, przy czym podmioty takie nie są informowane o miejscu przechowywania towarów lub o żądanych za nie cenach.

Zgodnie z ogólnymi warunkami po uzyskaniu informacji o dojściu do porozumienia Brandtraders zawiera z kupującym, w zamian za prowizję, umowę kupna-sprzedaży, działając jako komisant, czyli w imieniu własnym, ale na rachunek sprzedającego.

W dniu 11 grudnia 2001 r. jeden ze sprzedających umieścił na stronie internetowej ofertę sprzedaży towarów określanych „Smirnoff Ice/24 btl/30 cl/5%”, wskazując dostępną ilość i fakt, że chodziło o towary o tzw. statusie celnym „T 1”, czyli towary, które znajdują się we wspólnotowym tranzycie zewnętrznym.

W dniu 13 grudnia 2001 r. na wniosek UDV komornik sporządził protokół, który zawierał pełną kopię strony internetowej, a zatem również ofertę dotyczącą omawianych towarów w postaci, w jakiej była ona dostępna dla podmiotów niezrzeszonych.

W dniu 19 grudnia 2001 r. w następstwie wniosku o zaniechanie złożonego jednostronnie przez UDV voorzitter van de rechtbank van koophandel te Brussel (prezes sądu gospodarczego w Brukseli) nakazał Brandtraders w drodze postanowienia zachowanie omawianych towarów w ich ówczesnym stanie i nałożył na nią grzywnę w wysokości 500 EUR za każdy egzemplarz, który nie zostanie zachowany w takim stanie. W postanowieniu tym wskazano również biegłego właściwego do dokonania bardziej szczegółowego opisu zarzucanego naruszenia.

Jak wynika z postanowienia odsyłającego i akt sprawy, w oparciu o opinię biegłego okoliczności faktyczne w postępowaniu przed sądem krajowym zostały ustalone w następujący sposób.

W wyniku umieszczenia oferty na stronie internetowej Hillyard Trading Ltd (zwana dalej „Hillyard”), spółka mająca siedzibę w Gibraltarze, porozumiała się z Checkprice UK Ltd (zwaną dalej „Checkprice”), spółką mającą siedzibę w Norwich (Zjednoczone Królestwo) co do sprzedaży na rzecz tej ostatniej 3040 kartonów, każdy zawierający 24 butelek, Smirnoff Ice pochodzących z Kapsztadu (Afryka Południowa).

W dniu 3 września 2001 r. Brandtraders zawarła z Checkprice, w imieniu własnym, ale na rachunek Hillyard, umowę kupna-sprzedaży na warunkach, co do których porozumiały się Hillyard i Checkprice, i skierowała do Hillyard pisemne potwierdzenie zawarcia tej umowy. Znak towarowy Smirnoff Ice występował w tym pisemnym potwierdzeniu, jednak nie w umowie kupna-sprzedaży. We wspomnianym piśmie wskazano również, że Brandtraders występowała w imieniu własnym, ale na rachunek sprzedającego.

²⁹ Porozumienie Nicejskie dotyczące międzynarodowej klasyfikacji towarów i usług dla celów rejestracji znaków, podpisane w Nicei dnia 15 czerwca 1957 r., zrewidowane w Sztokholmie dnia 14 lipca 1967 r. i w Genewie dnia 13 maja 1977 r. oraz zmienione dnia 28 września 1979 r. (Dz. U z 2003 r. nr 63, poz. 583).

W dniu 15 października 2001 r. Brandtraders wysłała do Checkprice fakturę obejmującą 2846 kartonów nieodprawionego towaru, gdyż 194 kartonów zostało uszkodzonych przy wyładowywaniu. Faktura ta opiewała na cenę sprzedaży powiększoną o prowizję Brandtraders. Wymieniała ona znak towarowy Smirnoff Ice.

Po zapłacie tej faktury w dniu 22 października 2001 r. towary wyładowane w porcie Felixstowe (Zjednoczone Królestwo) zostały przekazane Checkprice i następnie dopuszczone do wolnego obrotu.

W dniu 30 października 2001 r., po otrzymaniu noty kredytowej za uszkodzone kartony, wydanej przez Hillyard w dniu 29 października 2001 r., Brandtraders zapłaciła skierowaną do niej przez Hillyard w dniu 18 września 2001 r. fakturę za omawiane towary. Faktura ta wymieniała znak towarowy Smirnoff Ice.

W dniu 28 grudnia 2001 r. UDV przypozwała Brandtraders w ramach powództwa o zaniechanie wniesionego do voorzitter van de rechtbank van koophandel te Brussel, działającego jako sędzia orzekający w przedmiocie środka tymczasowego. Postanowieniem z dnia 19 kwietnia 2002 r. stwierdzono dopuszczalność i zasadność tego powództwa.

Zgodnie z tym postanowieniem, wydanym w postępowaniu spornym, Brandtraders dopuściła się naruszenia art. 9 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 40/94³⁰, ponieważ, po pierwsze, w dniu 3 września 2001 r. nabyła od Hillyard partię butelek Smirnoff Ice, które sprzedała następnie na rzecz Checkprice, po drugie, reklamowała tę transakcję na stronie internetowej przed jej zawarciem i wreszcie reklamowała tę transakcję na stronie internetowej po jej zawarciu, w dniu 13 grudnia 2001 r. Ponadto względem Brandtraders wydano zakaz ponawiania tych naruszeń pod rygorem nałożenia grzywny w wysokości 100 EUR za każde popełnione naruszenie.

Rozstrzygający odwołanie od tego postanowienia hof van beroep te Brussel wyrokiem z dnia 23 września 2003 r. orzekł o jego uchyleniu i oddalił jako bezzasadne przedstawione przez UDV żądanie zaniechania.

Sąd ten uznał, po pierwsze, że wyładowanie towaru w porcie Felixstowe pod kierownictwem partnera logistycznego Brandtraders nie może w żadnym razie wskazywać na używanie znaku towarowego Smirnoff Ice przez tę ostatnią.

Po drugie, zdaniem hof van beroep te Brussel, ze względu na to że zawarte na stronie internetowej informacje nie są tam umieszczane przez Brandtraders, a przy tym spółka ta nie sprawuje żadnej kontroli nad umieszczanymi na tej stronie ofertami, będące przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym oferowanie towarów opatrzonych znakiem towarowym Smirnoff Ice nie może zostać przypisane tej spółce. Sąd ten wywiódł z tego, że w niniejszym przypadku nie mamy do czynienia z używaniem w rozumieniu art. 9 ust. 2 lit. b) rozporządzenia nr 40/94.

Po trzecie, jeżeli chodzi o wymienienie znaku towarowego Smirnoff Ice w dokumentacji handlowej Brandtraders, w szczególności w pisemnym potwierdzeniu i na fakturach, hof van beroep te Brussel orzekł, że stanowi to używanie w obrocie handlowym mające miejsce na terytorium Wspólnoty, nawet jeżeli w danym przypadku towary nie znajdują się na tym terytorium.

Sąd ten stwierdził jednak, że z uwagi na to, iż Brandtraders nie używała oznaczenia identycznego ze znakiem towarowym, którego dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, jako

³⁰ Rozporządzenie Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.Urz. L 11 z 14.1.1994, s. 1 ze zm.), uchylone z dniem 13 kwietnia 2009 r.

uczestnik obrotu towarami, w ramach którego sama jest stroną umowy, ponieważ działała na rachunek osoby trzeciej, w tym wypadku sprzedającego, nie używała ona tego oznaczenia w rozumieniu art. 9 ust. 1 lit. a) i ust. 2 lit. d) rozporządzenia nr 40/94.

Od wyroku z dnia 23 września 2003 r. UDV odwołała się do Hof van Cassatie, podnosząc, że wbrew temu, co zostało orzeczone przez Hof van Beroep te Brussel, w ramach stosowania art. 9 ust. 1 lit. a) i ust. 2 lit. d) rozporządzenia nr 40/94 działanie przez daną osobę trzecią, w tym przypadku Brandtraders, występującą jako pośrednik handlowy, na własny rachunek lub używanie znaku towarowego jako uczestnik obrotu towarami, w ramach którego sama jest stroną umowy, nie jest wymagane do tego, aby można było uznać, że osoba ta używa oznaczenia w rozumieniu wspomnianego przepisu.

W tych okolicznościach Hof van Cassatie postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy dla stwierdzenia używania oznaczenia w rozumieniu art. 9 ust. 1 lit. a) i ust. 2 lit. d) rozporządzenia [...] nr 40/94 [...] konieczne jest, by osoba trzecia w rozumieniu art. 9 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia:

a) używała oznaczenia na własny rachunek?

b) używała oznaczenia jako uczestnik obrotu towarami, w ramach którego sama jest stroną umowy? używa oznaczenia w rozumieniu wyżej wskazanego przepisu?”.

C-240/07 – Sony Music Entertainment

Wyrok Trybunału z dnia 20 stycznia 2009 r. w sprawie C-240/07, *Sony Music Entertainment(Germany) GmbH p. Falcon Neue Medien Vertrieb GmbH*, ZOTSiS 2009/1/I-263

[Prawa pokrewne prawu autorskiemu – Prawa producentów fonogramów – Prawo do zwielokrotniania – Prawo do rozpowszechniania – Czas ochrony – Dyrektywa 2006/116/WE – Prawa obywateli państw trzecich]

Trybunał orzekł:

Czas ochrony przewidziany w dyrektywie 2006/116/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych ma na podstawie art. 10 ust. 2 tej dyrektywy zastosowanie także wówczas, gdy dany przedmiot ochrony nigdy nie był chroniony w państwie członkowskim, w którym ochrona jest poszukiwana.

Artykuł 10 ust. 2 dyrektywy 2006/116 należy interpretować w ten sposób, że czas ochrony przewidziany przez tę dyrektywę znajduje zastosowanie w sytuacji, w której dany utwór lub przedmiot był w dniu 1 lipca 1995 r. chroniony jako taki w co najmniej jednym państwie członkowskim na podstawie przepisów krajowych tego państwa dotyczących prawa autorskiego lub praw pokrewnych i w której będący obywatelem państwa trzeciego uprawniony z tytułu takich praw związanych z tym utworem lub przedmiotem korzystał w tej dacie z ochrony przewidzianej tymi przepisami krajowymi.

Falcon rozpowszechniał dwa fonogramy z nagraniami utworów artysty Boba Dylana. Pierwsza płyta kompaktowa nosi tytuł „Bob Dylan – Blowin’ in the Wind”, druga zaś „Bob Dylan – Gates of Eden”. Na fonogramach tych znajdują się utwory muzyczne, które ukazały się na albumach „Bob Dylan – Bringing It All Back Home”, „The Times They Are A-Changin’ ” oraz „Highway 61 Revisited”. Albumy te zostały opublikowane w USA przed dniem 1 stycznia 1966 r.

Sony, powódka w postępowaniu przed sądem krajowym, stanowi niemiecki oddział międzynarodowego koncernu o tej samej firmie.

Sony wniosła do właściwego Landgericht o zakazanie spółce Falcon zwielokrotniania lub zezwalania na zwielokrotnianie oraz rozpowszechniania lub zezwalania na rozpowszechnianie fonogramów „Bob Dylan – Blowin’ in the Wind” oraz „Bob Dylan – Gates of Eden”. Ponadto wniosła o zobowiązanie spółki Falcon do udzielenia informacji oraz o stwierdzenie, że ciąży na niej obowiązek naprawienia szkody.

Falcon podnosiła, że w odniesieniu do albumów Boba Dylana nagranych przed 1 stycznia 1966 r. nie istnieją w kraju żadne prawa producenta fonogramów.

Landgericht oddalił powództwo Sony. Sąd apelacyjny, do którego odwołała się ta ostatnia, przyznał, że prawa producenta fonogramów do spornych nagrań zostały bezwzględnie w sposób skuteczny przeniesione na Sony. Sąd ten oddalił jednak jej apelację, uznając, że na podstawie Konwencji genewskiej o ochronie producentów fonogramów przed nieupoważnionym kopiowaniem fonogramów sporządzonej dnia 29 października 1971 r., obowiązującej w Niemczech i w USA, producentom fonogramów przysługuje jedynie ochrona wynikająca z § 85 Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte (federalnej ustawy o prawach autorskich związanych z utworami literackimi i dziełami sztuki oraz o prawach pokrewnych prawu autorskiemu) w brzmieniu opublikowanym w BGBl. I, 81/2006 (dalej: UrhG), dotycząca działań mających miejsce po dniu 1 stycznia 1966 r. Sąd apelacyjny stwierdził ponadto, że nagrania muzyczne pochodzące sprzed tej daty nie mogą być również chronione na podstawie § 137f UrhG, przepisu przejściowego dostosowującego prawo krajowe do dyrektywy 93/98³¹, ponieważ ust. 2 tego artykułu nie znajduje zastosowania do fonogramów powstałych przed dniem 1 stycznia 1966 r., gdyż nigdy nie były one chronione w Niemczech.

W tych okolicznościach od wyroku sądu apelacyjnego Sony wniosła „Revision” (rewizję) do Bundesgerichtshof, który uznając, że rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu zależy od wykładni art. 10 ust. 2 dyrektywy 2006/116³², postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy czas ochrony przewidziany w dyrektywie 2006/116 [...], przy spełnieniu warunków określonych w art. 10 ust. 2 dyrektywy, ma zastosowanie także wówczas, gdy dany przedmiot ochrony nigdy nie był chroniony w państwie członkowskim, w którym ochrona jest poszukiwana?

2) W razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze:

³¹ Dyrektywa Rady 93/98/EWG z dnia 29 października 1993 r. w sprawie harmonizacji czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (Dz.Urz. L 290 z 24.11.1993, s. 9), uchylona z dniem 16 stycznia 2007 r.

³² Dyrektywa 2006/116/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (Dz.Urz. L 372 z 27.12.2006, s. 12).

a) Czy przepisy krajowe państw członkowskich dotyczące ochrony uprawnionych niebędących obywatelami jednego z państw członkowskich Wspólnoty stanowią przepisy krajowe w rozumieniu art. 10 ust. 2 dyrektywy 2006/116 [...]

b) Czy zgodnie z art. 10 ust. 2 dyrektywy 2006/116 [...] czas ochrony przewidziany w dyrektywie znajduje zastosowanie także do przedmiotów ochrony, które w dniu 1 lipca 1995 r. spełniały wprawdzie kryteria ochrony wynikające z dyrektywy 92/100 [...], lecz do których prawa przysługują podmiotom niebędącym obywatelami jednego z państw członkowskich Wspólnoty?”

Literatura

K. M. Klafkowska-Waśniowska, *Glosa do wyroku TS z dnia 20 stycznia 2009 r., C-240/07*, Lex/el

C-59/08 – Copad

Wyrok Trybunału z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie C-59/08, *Copad SA p. Christian Dior couture SA*, ZOTSiS 2009/4B-/I-3421

[Dyrektywa 89/104/EWG – Prawo znaków towarowych – Wyczerpanie praw właściciela znaku – Umowa licencyjna – Sprzedaż towarów opatrzonych znakiem towarowym z naruszeniem postanowienia umowy licencyjnej zakazującego niektórych form sprzedaży – Brak zgody właściciela znaku towarowego – Sprzedaż dyskontom – Naruszenie renomy znaku towarowego]

Trybunał orzekł:

1) Artykuł 8 ust. 2 pierwszej dyrektywy Rady 89/104/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. mającej na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych, w brzmieniu zmienionym przez porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym z dnia 2 maja 1992 r., należy interpretować w ten sposób, że właściciel znaku towarowego może powoływać się na prawa do tego znaku wobec licencjobiorcy naruszającego postanowienie umowy licencyjnej zakazujące, z powodów dotyczących prestiżu znaku, sprzedaży dyskontom towarów takich jak rozpatrywane w postępowaniu przed sądem krajowym, pod warunkiem że zostanie wykazane, iż naruszenie to, z uwagi na okoliczności właściwe danej sprawie, negatywnie wpływa na prezencję i wizerunek prestiżu, nadające tym towarom aurę luksusu.

2) Artykuł 7 ust. 1 dyrektywy 89/104, w brzmieniu zmienionym przez porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym, należy interpretować w ten sposób, że wprowadzenie do obrotu przez licencjobiorcę towarów opatrzonych danym znakiem towarowym z naruszeniem jednego z postanowień umowy licencyjnej nastąpiło bez zgody właściciela tego znaku, jeżeli zostanie wykazane, że to postanowienie umowne odpowiada jednemu z postanowień wymienionych w art. 8 ust. 2 tej dyrektywy.

3) W przypadku gdy wprowadzenie do obrotu przez licencjobiorcę towarów prestiżowych z naruszeniem jednego z postanowień umowy licencyjnej należy jednak uznać za dokonane za zgodą właściciela, ten ostatni może powoływać się na to postanowienie umowne w celu sprzeciwienia się dalszemu obrotowi tymi towarami na podstawie art. 7 ust. 2 dyrektywy 89/104, w brzmieniu zmienionym przez porozumienie o Europejskim Obszarze

Gospodarczym, tylko wówczas, gdy na podstawie okoliczności właściwych danej sprawie zostanie wykazane, że dalszy obrót tymi towarami będzie stanowił działanie na szkodę renomy znaku towarowego.

W dniu 17 maja 2000 r. Dior zawarła z SIL umowę licencyjną na znak towarowy dotyczącą wytwarzania i sprzedaży prestiżowych wyrobów gorseciarskich opatrzonych znakiem towarowym Christian Dior, którego właścicielem jest spółka Dior. Artykuł 8.2 § 5 tej umowy przewiduje, że „w celu zachowania stopnia rozpoznawalności i prestiżu znaku licencjobiorca zobowiązuje się nie dokonywać sprzedaży na rzecz hurtowników, zakładów zbiorowych, dyskontów oraz przedsiębiorstw zajmujących się handlem wysyłkowym lub obwoźnym, o ile licencjodawca wcześniej nie wyrazi pisemnie na to zgody, i podejmie wszelkie właściwe działania celem wyegzekwowania przestrzegania niniejszego postanowienia przez swoich dystrybutorów i sprzedawców detalicznych”.

Z uwagi na trudności finansowe SIL zwróciła się do Dior o wyrażenie zgody na sprzedaż towarów opatrzonych jej znakiem towarowym poza własną selektywną siecią dystrybucji. Pismem z dnia 17 czerwca 2002 r. Dior odmówiła wyrażenia zgody na tę propozycję. Mimo tej odmowy i działając w naruszeniu swych zobowiązań umownych, SIL sprzedała na rzecz Copad, przedsiębiorstwa działającego jako dyskont, towary opatrzone znakiem towarowym Christian Dior.

W konsekwencji Dior wytoczyła przeciwko SIL i Copad postępowanie o naruszenie praw do znaku towarowego przed Tribunal de grande instance de Bobigny, który orzekł, że naruszenie umowy licencyjnej, którego dopuściła się SIL, nie stanowi naruszenia prawa do znaku towarowego i pociąga za sobą wyłącznie odpowiedzialność umowną tej ostatniej spółki.

Cour d'appel de Paris oddalił odwołanie wniesione przez Dior od tego wyroku. W szczególności uznał on, że dokonana przez SIL sprzedaż nie stanowiła naruszenia prawa do znaku towarowego ze względu na to, że przestrzeganie postanowienia zawartej między tą spółką a Dior umowy licencyjnej, dotyczącego warunków dystrybucji, nie mieściło się w zakresie stosowania krajowych przepisów prawa znaków towarowych, w drodze których dokonano transpozycji art. 8 ust. 2 dyrektywy³³. Stwierdził on niemniej, że sprzedaż ta nie doprowadziła do wyczerpania przysługujących Dior praw do znaku towarowego w rozumieniu krajowego przepisu stanowiącego transpozycję art. 7 ust. 1 dyrektywy.

Od wyroku Cour d'appel de Paris Copad wniosła kasację do Cour de cassation, podnosząc między innymi, że przysługujące Dior prawa do znaku towarowego zostały wyczerpane z uwagi na wprowadzenie do obrotu przez SIL towarów oznaczonych tym znakiem. Również Dior wniosła kasację, zarzucając Cour d'appel de Paris, że błędnie wykluczył jakiegokolwiek naruszenie praw do znaku towarowego zarówno ze strony SIL, jak i Copad.

W tych okolicznościach Cour de cassation, powziąwszy wątpliwość w przedmiocie wykładni właściwych przepisów prawa wspólnotowego, zdecydował się zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 8 ust. 2 [dyrektywy] należy rozumieć w ten sposób, że właściciel znaku towarowego może powoływać się na prawa do tego znaku wobec licencjobiorcy naruszającego

³³ Pierwsza dyrektywa Rady 89/104/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (Dz.Urz.L 40 z 11.2.1989, s. 1 ze zm.), uchylona z dniem 28 listopada 2008 r.

postanowienie umowy licencyjnej zakazujące, z powodów dotyczących prestiżu znaku, sprzedaży towaru dyskontom?

2) Czy art. 7 ust. 1 tej dyrektywy należy rozumieć w ten sposób, że wprowadzenie do obrotu przez licencjodawcę w [EOG] towarów opatrzonych znakiem towarowym z naruszeniem postanowienia umowy licencyjnej zakazującego, z powodów dotyczących prestiżu znaku, ich sprzedaży dyskontom odbywa się bez zgody właściciela znaku?

3) W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej, czy właściciel znaku może powoływać się na takie postanowienie, aby sprzeciwić się dalszemu obrotowi towarami na podstawie art. 7 ust. 2 tej dyrektywy?”.

Literatura

K. Sztobryn, *Glosa do wyroku TS z dnia 23 kwietnia 2009 r., C-59/08*, LEX/el. 2009

M. Trzebiatowski, *Glosa do wyroku TS z dnia 23 kwietnia 2009 r., C-59/08*, EPS 2010, nr 6, s. 41-47

C-529/07 – Chocoladenfabriken Lindt & Sprüngli

Wyrok Trybunału z dnia 11 czerwca 2009 r. w sprawie C-529/07, *Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli AG p. Franz Hauswirth GmbH*, ZOTSiS 2009/6B-/I-4893

[Trójwymiarowy wspólnotowy znak towarowy – Rozporządzenie (WE) nr 40/94 – Artykuł 51 ust. 1 lit. b) – Kryteria istotne dla celów oceny „złej wiary” zgłaszającego w momencie dokonywania zgłoszenia wspólnotowego znaku towarowego]

Trybunał orzekł:

W celu oceny istnienia złej wiary zgłaszającego w rozumieniu art. 51 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego sąd krajowy zobowiązany jest uwzględniać wszelkie istotne czynniki właściwe w danym przypadku i istniejące w chwili dokonywania zgłoszenia dotyczącego rejestracji oznaczenia jako wspólnotowego znaku towarowego, a w szczególności:

- okoliczność, że zgłaszający wiedział lub powinien wiedzieć, iż osoba trzecia używa w co najmniej jednym państwie członkowskim oznaczenia identycznego lub podobnego dla towaru identycznego lub do złudzenia podobnego do oznaczenia zgłoszonego do rejestracji;**
- zamiar uniemożliwienia przez zgłaszającego dalszego używania tego oznaczenia przez osobę trzecią; a także**
- stopień ochrony prawnej, z której korzystają oznaczenie osoby trzeciej i oznaczenie zgłoszone do rejestracji.**

Czekoladowe zająca, powszechnie zwane „Osterhasen”, są sprzedawane co najmniej od 1930 r. w różnych kształtach i kolorach zarówno w Austrii, jak i w Niemczech. Indywidualne kształty czekoladowych zajęcy były bardzo zróżnicowane, dopóki były one produkowane i opakowywane ręcznie, natomiast wraz z wprowadzeniem zmechanizowanego systemu

opakowywania przemysłowo produkowane zajęce zaczęły się coraz bardziej do siebie upodabniać. Od początku lat 50. Lindt & Sprüngli produkuje czekoladowe zajęce o kształcie bardzo podobnym do zajęcia chronionego rozpatrywanym trójwymiarowym znakiem towarowym. Od 1994 r. są one sprzedawane w Austrii.

W trakcie 2000 roku Lindt & Sprüngli została właścicielem rozpatrywanego trójwymiarowego znaku towarowego przedstawiającego czekoladowe zajęce koloru złotego w pozycji siedzącej z czerwoną wstążeczką i dzwonkiem oraz napisem w kolorze brązowym „Lindt GOLDHASE”. Powyższy znak towarowy jest zarejestrowany dla czekolady i wyrobów czekoladowych należących do klasy 30 Porozumienia nicejskiego dotyczącego międzynarodowej klasyfikacji towarów i usług dla celów rejestracji znaków z dnia 15 czerwca 1957 r. ze zmianami³⁴.

Według sądu krajowego istnieje prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd w przypadku czekoladowego zajęcia produkowanego i sprzedawanego przez Franz Hauswirth oraz zajęcia produkowanego i wprowadzanego do sprzedaży przez Lindt & Sprüngli pod rozpatrywanym trójwymiarowym znakiem towarowym.

Wspomniane prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd wynika według sądu krajowego zwłaszcza z okoliczności, że zajęce produkowany i sprzedawany przez Franz Hauswirth ma podobny kształt i kolor jak zajęce chroniony wspomnianym trójwymiarowym znakiem towarowym, a także z okoliczności, że spółka ta umieszcza etykietę na spodzie produktu.

Ponadto zdaniem sądu krajowego inni producenci prowadzący działalność we Wspólnocie Europejskiej wytwarzają czekoladowe zajęce podobne do zajęcia objętego rozpatrywanym trójwymiarowym znakiem towarowym. Co więcej, znaczna liczba producentów umieszcza wyraźnie oznaczenie swojego przedsiębiorstwa na tych zajęcach w sposób widoczny dla nabywcy.

Przed zarejestrowaniem rozpatrywanego trójwymiarowego znaku towarowego Lindt & Sprüngli na podstawie przepisów krajowego prawa konkurencji lub krajowego prawa własności intelektualnej wszczęła postępowanie jedynie przeciwko producentom towarów identycznych z tym, który został następnie objęty rejestracją wspomnianego znaku towarowego.

Po zarejestrowaniu rozpatrywanego trójwymiarowego znaku towarowego Lindt & Sprüngli wszczyła kolejne postępowania przeciwko innym producentom, którzy według jej wiedzy wytwarzali towary do złudzenia podobne do zajęcia chronionego tym znakiem towarowym.

Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy) podnosi, że rozstrzygnięcie w przedmiocie roszczenia wzajemnego zgłoszonego przez Franz Hauswirth zależy od ustalenia, czy Lindt & Sprüngli działała w złej wierze w rozumieniu art. 51 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 40/94³⁵ w momencie dokonywania zgłoszenia rozpatrywanego trójwymiarowego znaku towarowego.

W tych okolicznościach Oberster Gerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 51 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Rady nr 40/94 [...] należy interpretować w ten sposób, iż należy przyjąć, że zgłaszający wspólnotowy znak towarowy działa w złej wierze, jeżeli w momencie dokonywania zgłoszenia wie, że konkurent w (co najmniej) jednym państwie

³⁴ Porozumienie Nicejskie dotyczące międzynarodowej klasyfikacji towarów i usług dla celów rejestracji znaków, podpisane w Nicei dnia 15 czerwca 1957 r., zrewidowane w Sztokholmie dnia 14 lipca 1967 r. i w Genewie dnia 13 maja 1977 r. oraz zmienione dnia 28 września 1979 r. (Dz. U. z 2003 r., nr 63, poz. 583).

³⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.Urz. L 11 z 14.1.1994, s. 1), uchylone z dniem 13 kwietnia 2009 r.

członkowskim używa identycznego lub do złudzenia podobnego znaku na oznaczenie identycznych lub podobnych towarów lub usług i dokonuje zgłoszenia tego znaku w celu uniemożliwienia dalszego używania znaku przez konkurenta?

2) W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze:

Czy należy uznać, że zgłaszający działa w złej wierze, jeżeli zgłasza on znak towarowy w celu uniemożliwienia dalszego używania znaku przez konkurenta, chociaż w momencie dokonywania zgłoszenia wie lub powinien wiedzieć, że konkurent poprzez używanie identycznego lub podobnego znaku na oznaczenie identycznych lub do złudzenia podobnych towarów lub usług uzyskał już „prawo nabyte” („wertvollen Besitzstand”)?

3) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze lub drugie:

Czy należy zaprzeczyć istnieniu złej wiary, jeżeli znak zgłaszającego jest już powszechnie znany w obrocie, a tym samym uzyskał prawo do ochrony przed nieuczciwą konkurencją?”

Literatura

M. Kulikowska, *Glosa do wyroku TS z dnia 11 czerwca 2009 r., C-529/07*, Glosa 2010, nr 2, s. 79-86

C-487/07 – L'Oréal i in.

Wyrok Trybunału z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie C-487/07, *L'Oréal SA, Lancôme parfums et beauté & Cie SNC, Laboratoire Garnier & Cie p. Bellure NV, Malaika Investments Ltd, działającej pod nazwą handlową „Honey pot cosmetic & Perfumery Sales”, Starion International Ltd, ZOTSIS 2009/6B-1-5185*

[Dyrektywa 89/104/EWG – Znaki towarowe – Artykuł 5 ust. 1 i 2 – Używanie znaku towarowego w reklamie porównawczej – Prawo do zakazania tego używania – Czerpanie nienależnej korzyści z renomy znaku towarowego – Negatywny wpływ na funkcje znaku towarowego – Dyrektywa 84/450/EWG – Reklama porównawcza – Artykuł 3a ust. 1 lit. g) i h) – Warunki dozwolonej reklamy porównawczej – Czerpanie nienależnej korzyści z powszechnej znajomości znaku towarowego – Przedstawienie towaru jako imitacji lub repliki]

Trybunał orzekł:

1) Artykuł 5 ust. 2 pierwszej dyrektywy Rady 89/104/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. mającej na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych należy interpretować w ten sposób, że stwierdzenie czerpania nienależnej korzyści z charakteru odróżniającego lub renomy znaku towarowego w rozumieniu tego przepisu nie zależy od istnienia prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd ani od niebezpieczeństwa działania na szkodę jego charakteru odróżniającego lub renomy tudzież, bardziej ogólnie, właściciela tego znaku. Odnoszenie przez osobę trzecią korzyści z używania oznaczenia podobnego do renomowanego znaku towarowego stanowi czerpanie nienależnej korzyści z charakteru odróżniającego lub renomy tego znaku, jeżeli ta osoba trzecia próbuje w ten sposób działać w cieniu renomowanego znaku towarowego w celu skorzystania z jego atrakcyjności, reputacji i prestiżu oraz wykorzystać, bez żadnej

rekompensaty finansowej, wysiłek handlowy włożony przez właściciela znaku towarowego w wykreowanie i utrzymanie jego wizerunku.

2) Artykuł 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 89/104 należy interpretować w ten sposób, że właściciel zarejestrowanego znaku towarowego jest uprawniony do zakazania używania przez osobę trzecią w reklamie porównawczej, która nie spełnia wszystkich warunków dopuszczenia określonych w art. 3a ust. 1 dyrektywy Rady 84/450/EWG z dnia 10 września 1984 r. dotyczącej reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej, zmienionej dyrektywą 97/55/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 października 1997 r., oznaczenia identycznego z tym znakiem w odniesieniu do towarów lub usług identycznych z towarami lub usługami, dla których został on zarejestrowany, nawet jeśli używanie to nie może negatywnie wpływać na podstawową funkcję znaku towarowego, jaką jest wskazywanie pochodzenia towarów lub usług, pod warunkiem że wpływa ono lub może negatywnie wpływać na jedną z pozostałych funkcji tego znaku.

3) Artykuł 3a ust. 1 dyrektywy 84/450, zmienionej dyrektywą 97/55, należy interpretować w ten sposób, że reklamujący, który w sposób wyraźny lub domyślnie wskazuje w reklamie porównawczej, że sprzedawany przez niego towar stanowi imitację towaru noszącego powszechnie znany znak towarowy, przedstawia „towar bądź usługę jako imitację lub replikę” w rozumieniu art. 3a ust. 1 lit. h) tej dyrektywy. Odnoszenie przez reklamującego korzyści dzięki niedozwolonej reklamie porównawczej należy uznać za „czerpanie nienależnej korzyści” z powszechnej znajomości tego znaku towarowego w rozumieniu art. 3a ust. 1 lit. g) wspomnianej dyrektywy.

L'Oréal i in. należą do grupy L'Oréal, która produkuje i sprzedaje czyste perfumy. W Zjednoczonym Królestwie są one właścicielami następujących renomowanych znaków towarowych, które zostały zarejestrowane dla perfum i innych produktów zapachowych:

- znaki towarowe odnoszące się do perfum Trésor:
- słowny znak towarowy Trésor (zwany dalej „słownym znakiem towarowym Trésor”),
- słowno-graficzny znak towarowy przedstawiający widziany od przodu i z profilu flakonik perfum Trésor, na którym umieszczono między innymi słowo „Trésor” (zwany dalej „znakiem przedstawiającym flakonik perfum Trésor”),
- słowno-graficzny znak towarowy przedstawiający widziane od przodu opakowanie, w którym sprzedawany jest ten flakonik i na którym umieszczono między innymi nazwę Trésor (zwany dalej „znakiem przedstawiającym opakowanie perfum Trésor”);
- znaki towarowe odnoszące się do perfum Miracle:
- słowny znak towarowy Miracle (zwany dalej „słownym znakiem towarowym Miracle”),
- słowno-graficzny znak towarowy przedstawiający widziany od przodu flakonik perfum Miracle, na którym umieszczono między innymi słowo „Miracle” (zwany dalej „znakiem przedstawiającym flakonik perfum Miracle”),
- słowno-graficzny znak towarowy przedstawiający widziane od przodu opakowanie, w którym sprzedawany jest flakonik perfum Miracle i na którym umieszczono między innymi słowo „Miracle” (zwany dalej „znakiem przedstawiającym opakowanie perfum Miracle”);
- słowny znak towarowy Anaïs-Anaïs;
- znaki towarowe odnoszące się do perfum Noa:

- słowny znak towarowy Noa Noa; oraz
 - słowno-graficzne znaki towarowe, na które składa się zapisane stylizowanym krojem pisma słowo „Noa”.

Malaika i Starion dokonują w Zjednoczonym Królestwie sprzedaży imitacji czystych perfum z gamy „Creation Lamis”. Starion dokonuje również sprzedaży imitacji czystych perfum z gamy „Dorall” i „Stitch”. Gamy „Creation Lamis” i „Dorall” są wytwarzane przez Bellure.

Gama „Creation Lamis” obejmuje między innymi perfumy La Valeur, które stanowią imitację perfum Trésor oraz których flakonik i opakowanie wykazują ogólnie podobieństwo do flakonika i opakowania perfum Trésor. Gama ta obejmuje także perfumy Pink Wonder, które stanowią imitację perfum Miracle oraz których flakonik i opakowanie przypominają ogólnie flakonik i opakowanie tych ostatnich perfum.

W każdym z tych przypadków bezsporne jest, że podobieństwo to nie jest na tyle duże, by wprowadzić w błąd specjalistów lub odbiorców. Gama „Dorall” obejmuje między innymi perfumy Coffret d’Or, które stanowią imitację perfum Trésor oraz których flakonik i opakowanie wykazują niewielkie podobieństwo do flakonika i opakowania perfum Trésor. Opakowanie perfum z gamy „Stitch” o nieskomplikowanym wyglądzie nie przypomina żadnego z flakonów i opakowań perfum sprzedawanych przez L’Oréal i in.

W ramach sprzedaży perfum z gam „Creation Lamis”, „Dorall” oraz „Stitch” Malaika i Starion używają rozpowszechnianych wśród sprzedawców detalicznych zestawień porównawczych, wskazujących słowny znak towarowy czystych perfum, których imitację stanowią sprzedawane perfumy (zwanymi dalej „zestawieniami porównawczymi”).

L’Oréal i in. wniosły do High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division, przeciwko Bellure, Malaika i Starion powództwo o stwierdzenie naruszenia praw do znaku towarowego.

L’Oréal i in. podnosiły z jednej strony, że wykorzystanie zestawień porównawczych stanowiło zabronione przez art. 10 ust. 1 Trade Marks Act 1994 naruszenie praw, które przysługiwały im w stosunku do słownych znaków towarowych Trésor, Miracle, Anaïs-Anaïs i Noa oraz słowno-graficznych znaków towarowych Noa.

Z drugiej strony utrzymywały one, że imitowanie flakoników i opakowań ich produktów oraz sprzedaż perfum w tych opakowaniach stanowiło zabronione przez art. 10 ust. 3 Trade Marks Act 1994 naruszenie praw, które przysługiwały im w stosunku do słownych znaków towarowych Trésor i Miracle oraz słowno-graficznych znaków przedstawiających flakonik perfum Trésor, opakowanie perfum Trésor, flakonik perfum Miracle oraz opakowanie perfum Miracle.

Orzeczeniem z dnia 4 października 2006 r. High Court uwzględnił powództwo w zakresie opartym na art. 10 ust. 1 Trade Marks Act 1994, natomiast jeżeli chodzi o żądanie oparte na art. 10 ust. 3 tej ustawy, powództwo zostało uwzględnione jedynie w stosunku do znaków przedstawiających opakowanie perfum Trésor i flakonik perfum Miracle.

Zarówno Malaika i Starion, jak i L’Oréal i in. odwołały się od tego orzeczenia do Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division).

W odniesieniu do uznawanych przez L’Oréal i in. za reklamę porównawczą w rozumieniu dyrektywy 84/450³⁶ zestawień porównawczych wymieniających należące do tych spółek słowne

³⁶ Dyrektywa Rady 84/450/EWG z dnia 10 listopada 1984 r. dotycząca reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej (Dz.Urz. L 250 z 19.9.1984, s. 17 ze zm.), zastąpiona z dniem 12 grudnia 2007 r.

znaki towarowe, sąd krajowy zastanawia się, czy na podstawie art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 89/104³⁷ można zakazać używania znaku towarowego konkurenta w takich zestawieniach.

W przypadku odpowiedzi twierdzącej sądowi krajowemu nasuwało się dalsze pytanie, czy takie używanie może zostać niemniej dopuszczone na podstawie art. 6 ust. 1 lit. b) dyrektywy 89/104. Stwierdziwszy w tym względzie, że używanie znaku towarowego konkurenta w reklamie porównawczej spełnia przesłanki art. 6 dyrektywy 89/104, jeżeli reklama jest zgodna z art. 3a dyrektywy 84/450, sąd krajowy uznał, że dla rozstrzygnięcia zawisłego przed nim sporu konieczne jest dokonanie wykładni tego ostatniego przepisu.

Jeżeli chodzi o używanie opakowań i flakonów podobnych do opakowań i flakonów czystych perfum sprzedawanych przez L'Oréal i in., sąd krajowy zastanawia się nad definicją pojęcia czerpania nienależnej korzyści w rozumieniu art. 5 ust. 2 dyrektywy 89/104.

W tych okolicznościach Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) zdecydował się zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy jeśli przedsiębiorca używa w reklamie własnych towarów lub usług zarejestrowanego znaku towarowego konkurenta w celu porównania cech (w szczególności zapachu) sprzedawanych przez niego towarów z cechami (w szczególności zapachem) towarów sprzedawanych przez tego konkurenta pod wskazanym wyżej znakiem towarowym w taki sposób, że nie dochodzi do wprowadzenia w błąd, ani też innego negatywnego wpływu na podstawową funkcję znaku towarowego, jaką jest wskazywanie na pochodzenie, takie używanie znaku towarowego objęte jest zakresem normowania art. 5 ust. 1 lit. a) lub b) dyrektywy nr 89/104?

2) Czy w sytuacji gdy przedsiębiorca posługuje się w swej działalności handlowej (a w szczególności w zestawieniu porównawczym) powszechnie znanym zarejestrowanym znakiem towarowym w celu oznaczenia cech własnego produktu (zwłaszcza jego zapachu) w taki sposób, że:

a) nie powoduje to jakiegokolwiek prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd;

b) pozostaje to bez wpływu na sprzedaż towarów oznaczonych tym powszechnie znanym zarejestrowanym znakiem towarowym;

c) nie stwarza to zagrożenia dla podstawowej funkcji znaku towarowego polegającej na wskazaniu pochodzenia oraz nie działa to na szkodę tego znaku poprzez podważenie reputacji jego wizerunku lub rozmycie jego cech odróżniających w jakikolwiek inny sposób;

d) odgrywa to istotną rolę w promocji towaru oferowanego przez tego przedsiębiorcę,

takie używanie znaku towarowego objęte jest zakresem zastosowania art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy nr 89/104?

3) Jak w kontekście art. 3a lit. g) [dyrektywy 84/450] należy rozumieć sformułowanie »czerpanie nienależnej korzyści«, a w szczególności czy w przypadku porównywania w zestawieniu porównawczym swego produktu z produktem oznaczonym powszechnie znanym znakiem towarowym dany przedsiębiorca czerpie nienależną korzyść z powszechnej znajomości tego znaku towarowego?

dyrektywą 2006/114/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotyczącą reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej (wersja ujednolicona) (Dz.Urz. L 376 z 27.12.2006, s. 21).

³⁷ Pierwsza dyrektywa Rady 89/104/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (Dz.Urz.L 40 z 11.2.1989, s. 1 ze zm.), uchylona z dniem 28 listopada 2008 r.

4) Jak w kontekście art. 3a lit. h) wspomnianej dyrektywy należy rozumieć sformułowanie »przedstawianie towaru bądź usługi jako imitacji lub repliki«, a w szczególności czy wyrażenie to obejmuje sytuacje, w których bez powodowania wprowadzenia w błąd lub używania podstępny dany podmiot podaje jedynie prawdziwą informację, że podstawowa cecha jego produktu (zapach) jest podobna do cechy, jaką posiada powszechnie znany produkt chroniony znakiem towarowym?

5) Czy w sytuacji gdy przedsiębiorca używa oznaczenia podobnego do cieszącego się renomą zarejestrowanego znaku towarowego, a oznaczenie to nie przypomina tego znaku towarowego na tyle, by móc wprowadzać w błąd, w związku z czym:

a) podstawowa funkcja zarejestrowanego znaku towarowego polegająca na wskazaniu pochodzenia nie zostaje naruszona ani nie powstaje ryzyko jej naruszenia;

b) nie występuje zjawisko przyćmienia znaku towarowego lub jego renomy lub związanego z nimi wprowadzenia w błąd i nie istnieje niebezpieczeństwo wystąpienia któregośkolwiek z tych skutków;

c) nie ma to wpływu na poziom sprzedaży prowadzonej przez właściciela znaku towarowego;

d) właściciel znaku towarowego nie zostaje pozbawiony wpływów uzyskiwanych z tytułu promocji, utrzymania lub umacniania pozycji swego znaku towarowego;

e) przedsiębiorca ten uzyskuje niemniej korzyści handlowe wynikające z posługiwania się swym oznaczeniem ze względu na jego podobieństwo do zarejestrowanego znaku towarowego, takie używanie zarejestrowanego znaku towarowego stanowi »czerpanie nienależnej korzyści« z jego reputacji w rozumieniu art. 5 ust. 2 [dyrektywy 89/104]?”.

Literatura

M. Namysłowska, *Glosa do wyroku TS z dnia 18 czerwca 2009 r.*, C-487/07, LEX/el. 2009

A. Sztoldman, *Glosa do wyroku TS z dnia 18 czerwca 2008 r.*, C-487/07, Glosa 2011, nr 1, s. 88-98

Ł. Wściubiak, *Użycie cudzego znaku towarowego w reklamie - wybrane orzecznictwo TS*, Glosa 2010, nr 1, s. 68-79

4. INNE ZAGADNIENIA

C-348/07 – Semen

Wyrok Trybunału z dnia 26 marca 2009 r. w sprawie C-348/07, *Turgay Semen p. Deutsche Tamoil GmbH*, ZOTSiS 2009/3B-/I-2341

[Dyrektywa 86/653/EWG – Artykuł 17 – Przedstawiciele handlowi działający na własny rachunek – Rozwiązanie umowy – Prawo do świadczenia wyrównawczego – Określenie wysokości kwoty świadczenia wyrównawczego]

Trybunał orzekł:

1) Artykuł 17 ust. 2 lit. a) dyrektywy Rady 86/653/EWG z dnia 18 grudnia 1986 r. w sprawie koordynacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do przedstawicieli

handlowych działających na własny rachunek należy interpretować w ten sposób, że nie zezwala on na to, aby wysokość świadczenia wyrównawczego dla przedstawiciela handlowego była z założenia ograniczona przez wartość prowizji utraconych przez niego w wyniku rozwiązania umowy agencyjnej, nawet gdy korzyści, które zleceniodawca nadal czerpie, należy uznać za mające wyższą wartość.

2) Artykuł 17 ust. 2 lit. a) dyrektywy 86/653 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy zleceniodawca należy do koncernu, korzyści czerpane przez spółki należące do tego koncernu, nie są, w zasadzie, uznawane za część korzyści czerpanych przez zleceniodawcę, i w konsekwencji nie jest konieczne uwzględnianie ich na potrzeby obliczenia wysokości świadczenia wyrównawczego dla przedstawiciela handlowego.

T. Semen dzierżawił stację benzynową należącą do spółki Deutsche Tamoil. Sprzedawał w jej imieniu i na jej rachunek paliwo i smary, a także karty telefoniczne różnych operatorów sieci telefonicznych dostarczane przez spółkę. W przypadku paliw jego prowizja była obliczana według ilości sprzedanego paliwa, a w przypadku smarów – na podstawie obrotu. Jeżeli klienci tankowali z użyciem kart paliwowych, na które Deutsche Tamoil przyznawała im zniżkę, T. Semen otrzymywał prowizję w stosownie obniżonej wysokości. Spór dotyczył świadczenia wyrównawczego należnego T. Semenowi z tytułu rozwiązania umowy agencyjnej wiążącej go z Deutsche Tamoil. Zgodnie z praktyką sądów niemieckich trzy kryteria decydujące o świadczeniu wyrównawczym, o których mowa w § 89b ust. 1 niemieckiego kodeksu handlowego, mają charakter kumulatywny i wzajemnie się ograniczają, świadczenie wyrównawcze nie może więc być wyższe niż najniższa kwota wynikająca z zastosowania jednego z tych trzech kryteriów. Landgericht skłaniał się ku interpretowaniu art. 17 ust. 2 lit. a) dyrektywy Rady 86/653/EWG z dnia 18 grudnia 1986 r. w sprawie koordynacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do przedstawicieli handlowych działających na własny rachunek³⁸ w ten sposób, że przepis ten, zgodnie z którym utrata przez przedstawiciela handlowego prowizji stanowi jedynie jeden z elementów wymagających uwzględnienia w ramach oceny słuszności, pozwala również na stwierdzenie, że wartość prowizji utraconych przez tego przedstawiciela handlowego stanowi górną granicę świadczenia wyrównawczego. Mając jednak wątpliwości w kwestii wykładni art. 17 ust. 2 lit. a) dyrektywy, postanowił zawiesić postępowanie i przedłożyć Trybunałowi następujące pytania prejudycjalne:

„1) Czy z art. 17 ust. 2 lit. a) dyrektywy zgodne jest ograniczenie wysokości świadczenia wyrównawczego dla przedstawiciela handlowego przez wartość prowizji utraconych przez niego w wyniku rozwiązania umowy agencyjnej, nawet gdy korzyści, które zleceniodawca nadal czerpie, mają wyższą wartość?

2) Czy w przypadku koncernu, do którego należy zleceniodawca, na potrzeby powyższego obliczenia należy również uwzględnić korzyści czerpane przez spółki należące do koncernu?”.

Dyrektywa 86/653 przewiduje w art. 17 ust. 1, że państwa członkowskie podejmą środki niezbędne w celu zapewnienia, że po rozwiązaniu umowy agencyjnej przedstawicielowi

³⁸ Dz.Urz. L z 31.12.1986, s. 17.

handlowemu przysługuje świadczenie wyrównawcze lub odszkodowanie. W Niemczech, skąd pochodziło pytanie prejudycjalne w niniejszej sprawie przyjęto rozwiązanie polegające na ustanowieniu prawa do świadczenia wyrównawczego. Artykuł 17 ust. 2 lit. a) dyrektywy przewiduje, że przedstawiciel handlowy ma prawo do świadczenia wyrównawczego, gdy i o ile:

- pozyskał on dla zleceniodawcy nowych klientów lub znacznie zwiększył wielkość obrotów handlowych z istniejącymi klientami, a zleceniodawca z tytułu transakcji z tymi klientami czerpie nadal znaczne korzyści, oraz
- zapłata takiego świadczenia wyrównawczego przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności, w szczególności prowizji utraconych z tytułu transakcji z tymi klientami, jest zgodna z zasadami słuszności.

Zgodnie z art. 17 ust. 2 lit. b) świadczenie wyrównawcze nie może przekraczać kwoty odpowiadającej rocznemu świadczeniu wyrównawczemu obliczonemu na podstawie przeciętnej kwoty rocznej wynagrodzeń otrzymanych przez przedstawiciela handlowego w ciągu ostatnich pięciu lat; jeżeli umowa została zawarta przed okresem krótszym niż pięć lat, świadczenie wyrównawcze ustala się na podstawie przeciętnej kwoty danego okresu.

Zgodnie z § 89b ust. 1 Handelsgesetzbuch (niemieckiego kodeksu handlowego), po rozwiązaniu umowy agencyjnej przedstawiciel handlowy mógł żądać od zleceniodawcy zapłaty stosownego świadczenia wyrównawczego, jeżeli i w zakresie, w jakim: 1) nawet po rozwiązaniu umowy agencyjnej zleceniodawca nadal czerpie znaczne korzyści z tytułu transakcji z klientami, których pozyskał dla niego przedstawiciel handlowy; 2) w następstwie rozwiązania umowy agencyjnej przedstawiciel handlowy traci prawo do prowizji z tytułu już zawartych i przyszłych transakcji z klientami, których pozyskał, do których wypłaty był uprawniony, gdyby umowa agencyjna nie została rozwiązana, i 3) przy uwzględnieniu tych wszystkich okoliczności zapłata takiego świadczenia wyrównawczego jest zgodna z zasadami słuszności. Zgodnie z praktyką sądów niemieckich te trzy kryteria mają charakter kumulatywny i wzajemnie się ograniczający, a świadczenie wyrównawcze nie może być wyższe niż najniższa kwota wynikająca z zastosowania jednego z nich. Sąd niemiecki rozpoznający sprawę, opierając się na tej praktyce, skłonny był przyjąć, że art. 17 ust. 2 lit. a) dyrektywy, w świetle którego utrata przez przedstawiciela handlowego prowizji stanowi jedynie jeden z elementów wymagających uwzględnienia w ramach oceny słuszności, pozwala również na stwierdzenie, że wartość prowizji utraconych przez tego przedstawiciela handlowego stanowi górną granicę świadczenia wyrównawczego.

Trybunał wyjaśnił, że system obliczania wymiaru świadczenia, ustanowiony przez art. 17 dyrektywy, składa się z trzech różnych etapów. Pierwszy z nich ma na celu określenie wymiaru korzyści czerpanych przez zleceniodawcę z tytułu transakcji z klientami pozyskanymi przez przedstawiciela handlowego, zgodnie z postanowieniami art. 17 ust. 2 lit. a) tiret pierwsze dyrektywy. Drugi ma następnie na celu zweryfikowanie, zgodnie z art. 17 ust. 2 lit. a) tiret drugie, czy kwota uzyskana na podstawie wyżej wymienionych kryteriów jest zgodna z zasadami słuszności, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności danego przypadku, w szczególności prowizji utraconych przez przedstawiciela handlowego. W trzecim etapie kwota świadczenia wyrównawczego jest poddawana korekcie stosownie do górnej granicy świadczenia przewidzianej w art. 17 ust. 2 lit. b) dyrektywy, która ma znaczenie jedynie wtedy, gdy kwota wynikająca z dwóch poprzednich etapów obliczenia jest od niej wyższa. W konsekwencji, jako że wartość utraconych

provizji stanowi jedynie jedno z wielu kryteriów mających znaczenie w ramach oceny zgodności z zasadami słuszności, do sądu krajowego należy zbadanie, w ramach drugiego etapu oceny, czy świadczenie wyrównawcze przyznane przedstawicielowi handlowemu jest ostatecznie zgodne z zasadami słuszności, i w związku z tym, w jakim zakresie należy, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności danego przypadku, dokonać korekty wysokości tego świadczenia. Trybunał odwołał się do sprawozdania dotyczącego stosowania art. 17 dyrektywy, przedstawionego przez Komisję w dniu 23 lipca 1996 r.³⁹ Sprawozdanie to dostarcza szczegółowych informacji dotyczących faktycznego obliczania świadczenia wyrównawczego i jego celem jest ułatwienie dokonywania bardziej jednolitej wykładni art. 17. Zdaniem Trybunału zakresu swobodnego uznania, przysługującego państwom członkowskim na potrzeby dokonania korekty – ze względów słuszności – wysokości świadczenia wyrównawczego należnego przedstawicielowi handlowemu po zakończeniu umowy, nie należy interpretować w ten sposób, że potencjalna korekta jego wysokości może nastąpić jedynie w dół. Taka wykładnia art. 17 ust. 2 lit. a) tiret drugie dyrektywy, umożliwiająca wykluczenie z założenia wszelkich możliwości podwyższenia wysokości tego świadczenia, stanowiłaby wykładnię ze szkodą dla przedstawiciela handlowego, którego umowa została zakończona. Jest zatem niedopuszczalna praktyka sądów niemieckich wykluczająca z założenia możliwość podwyższenia wysokości świadczenia wyrównawczego powyżej pułapu określonego przez art. 17 ust. 2 lit. a) dyrektywy, w ramach stosowania kryterium zgodności z zasadami słuszności, gdy korzyści, które zleceniodawca nadal czerpie, mają wyższą wartość aniżeli oszacowana wartość prowizji utraconych przez przedstawiciela handlowego.

W prawie polskim przepisy dyrektywy o świadczeniu wyrównawczym zostały implementowane w art. 764³-764⁴ k.c. Wyrok w sprawie *Semen* ma w szczególności znaczenie dla wykładni art. 764³ § 1 k.c., który implementuje art. 17 dyrektywy i przewiduje, że po rozwiązaniu umowy agencyjnej agent może żądać od dającego zlecenie świadczenia wyrównawczego, jeżeli w czasie trwania umowy agencyjnej pozyskał nowych klientów lub doprowadził do istotnego wzrostu obrotów z dotychczasowymi klientami, a dający zlecenie czerpie nadal znaczne korzyści z umów z tymi klientami. Roszczenie to przysługuje agentowi, jeżeli, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności, a zwłaszcza utratę przez agenta prowizji od umów zawartych przez dającego zlecenie z tymi klientami, przemawiają za tym względy słuszności. Zgodnie z art. 764³ § 2 k.c. świadczenie wyrównawcze nie może przekroczyć wysokości wynagrodzenia agenta za jeden rok, obliczonego na podstawie średniego rocznego wynagrodzenia uzyskanego w okresie ostatnich pięciu lat. Jeżeli umowa agencyjna trwała krócej niż pięć lat, wynagrodzenie to oblicza się z uwzględnieniem średniej z całego okresu jej trwania⁴⁰.

Literatura

O. Szejnert, *Świadczenie wyrównawcze dla agenta albo jaki wpływ na polskie orzecznictwo może mieć nowelizacja niemieckiego HGB*, Monitor Prawniczy 2010, nr 14, s. 806-809

³⁹ COM(96) 364 wersja ostateczna.

⁴⁰ Powyższy tekst za: E. Wojtaszek-Mik, *Wpływ orzecznictwa ETS na polskie prawo cywilne w okresie członkostwa Polski w UE*, Studia i Analizy Sądu Najwyższego, t. V, red. K. Ślęzak, Warszawa 2011, s. 185-188.

M. Wach, *ETS wyjaśnił sposób obliczania świadczenia wyrównawczego agentów*, Radca Prawny 2009, nr 4, s. 92-93

C-285/08 – Moteurs Leroy Somer

Wyrok Trybunału z dnia 4 czerwca 2009 r. w sprawie C-285/08, *Moteurs Leroy Somer p. Dalkia France, Ace Europe*, ZOTSiS 2009/6A-I-4733

[Odpowiedzialność za produkty wadliwe – Dyrektywa 85/374/EWG – Zakres stosowania – Szkada na rzeczy przeznaczonej do użytku profesjonalnego i używanej zgodnie z przeznaczeniem – System krajowy umożliwiający poszkodowanemu uzyskanie naprawienia szkody, jeśli udowodni jedynie istnienie szkody, wady i związku przyczynowego pomiędzy nimi – Zgodność]

Trybunał orzekł:

Wykładni dyrektywy Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe należy dokonywać w ten sposób, że nie stoi ona na przeszkodzie takiej wykładni prawa krajowego lub stosowaniu utrwalonego orzecznictwa krajowego, które umożliwiają poszkodowanemu żądanie naprawienia szkody na rzeczy przeznaczonej do użytku profesjonalnego i używanej zgodnie z przeznaczeniem, jeśli wykaże on jedynie istnienie szkody, wady produktu oraz związku przyczynowego między nimi.

Sprawa dotyczyła stanu faktycznego, w którym, w następstwie przegrzania się alternatora wyprodukowanego przez Moteurs Leroy Somer i wprowadzonego przez tę spółkę do obrotu, doszło do pożaru zespołu prądotwórczego uruchomionego przez spółkę Wartsila w szpitalu w Lyonie. Dalkia France, zajmująca się konserwacją tego zespołu, i jej ubezpieczyciel Ace Europe naprawili szkody majątkowe, jakie poniósł szpital w wyniku tego wypadku, a następnie wstąpili w jego prawa i wytoczyli Moteurs Leroy Somer powództwo o zwrot zapłaconych kwot. Sąd apelacyjny w Lyonie stwierdził, że Moteurs Leroy Somer była zobowiązana do zapewnienia bezpieczeństwa i nakazał jej zapłatę na rzecz Dalkia France i Ace Europe. Spółka Moteurs Leroy Somer podniosła przed sądem krajowym, że obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa, ciążyący na wszystkich podmiotach zawodowo zajmujących się sprzedażą, nie obejmuje szkód na rzeczach przeznaczonych do użytku profesjonalnego i używanych przez poszkodowanego w celach profesjonalnych, w związku z czym, jej zdaniem, sąd naruszył postanowienia art. 1603 francuskiego kodeksu cywilnego w ramach wykładni dokonanej w świetle dyrektywy Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (Dz.Urz. L 210 z 7.08.1985, s. 29, zm. Dz.Urz. L 141 z 4.06.1999, s. 2). Cour de cassation zwrócił się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 9 i 13 dyrektywy stoją na przeszkodzie takiej wykładni prawa krajowego lub utrwalonego orzecznictwa krajowego, która umożliwia poszkodowanemu żądanie naprawienia szkody na rzeczy przeznaczonej do użytku profesjonalnego i używanej zgodnie z przeznaczeniem, jeśli poszkodowany wykaże tylko wystąpienie szkody, wadę produktu oraz związek przyczynowy między wadą a szkodą?”.

Zgodnie z art. 1 dyrektywy producent jest odpowiedzialny za szkodę wyrządzoną przez wadę w jego produkcji. Artykuł 4 dyrektywy stanowi, że na osobie poszkodowanej spoczywa ciężar udowodnienia szkody, wady i związku przyczynowego między wadą a szkodą. W świetle art. 9 dyrektywy szkoda oznacza: a) szkodę spowodowaną przez śmierć lub przez uszkodzenia ciała; b) uszkodzenie lub zniszczenie każdej rzeczy innej niż produkt wadliwy o wartości powyżej 500 EUR, pod warunkiem że rzecz ta jest zwykle przeznaczona do prywatnego użytku lub konsumpcji i była używana przez osobę poszkodowaną głównie dla jej prywatnego użytku lub konsumpcji. Przepisy te nie naruszają przepisów prawa krajowego odnoszących się do szkody niematerialnej. Zgodnie z art. 13 dyrektywa nie narusza uprawnień przysługujących osobie poszkodowanej z tytułu odpowiedzialności umownej lub pozaumownej lub szczególnego systemu odpowiedzialności istniejącego w chwili ogłoszenia dyrektywy. Motywy 9 i 18 dyrektywy przewidują, że ochrona konsumenta wymaga zadośćuczynienia za śmierć i uszkodzenie ciała, jak również za szkody majątkowe; niemniej jednak to ostatnie powinno być ograniczone do towarów do użytku prywatnego lub konsumpcji.

Trybunał uznał, że szkoda na rzeczy przeznaczonej do użytku profesjonalnego i używanej zgodnie z przeznaczeniem nie jest objęta zakresem pojęcia „szkody” w rozumieniu dyrektywy 85/374 i nie może doprowadzić do powstania odpowiedzialności producenta na podstawie art. 1 tej dyrektywy. Trybunał powołał swoje wcześniejsze orzecznictwo, z którego wynika, że art. 13 dyrektywy należy interpretować w taki sposób, iż system ustanowiony na mocy dyrektywy nie wyłącza stosowania innych systemów odpowiedzialności umownej i pozaumownej, o ile opierają się one na innych podstawach, takich jak rękojmia za wady ukryte lub wina. Dyrektywa przeprowadza w dziedzinach, które reguluje, całkowitą harmonizację przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich, z jej motywu 18 wynika jednak, że nie ma ona na celu przeprowadzenia w sposób wyczerpujący harmonizacji tych aspektów odpowiedzialności za produkty wadliwe, które wykraczają poza ten zakres, a naprawienie szkody na rzeczach przeznaczonych do użytku profesjonalnego i używanych zgodnie z przeznaczeniem nie jest objęte zakresem jej stosowania. Skoro więc harmonizacja przeprowadzona w drodze dyrektywy 85/374 nie obejmuje naprawienia szkody na rzeczach przeznaczonych do użytku profesjonalnego i używanych zgodnie z przeznaczeniem, dyrektywa ta nie stoi na przeszkodzie ustanowieniu takiego systemu odpowiedzialności przez państwo członkowskie.

Także w prawie polskim przewidziana jest reguła, że producent odpowiada za szkodę na mieniu tylko wówczas, gdy rzecz zniszczona lub uszkodzona należy do rzeczy zwykle przeznaczanych do osobistego użytku i w taki przede wszystkim sposób korzystał z niej poszkodowany (art. 449² k.c.). Z przepisu tego wynika więc, że reżim uregulowany w przepisach o odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez produkt niebezpieczny (art. 449¹-449¹¹ k.c.), stanowiący na mocy u.o.n.p.k. implementację dyrektywy 85/374, nie obejmuje szkód na rzeczach

przeznaczonych do użytku profesjonalnego i używanych przez poszkodowanego w celach profesjonalnych. Nie wyklucza to jednak odpowiedzialności za szkody na zasadach ogólnych, za szkody wynikłe z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania oraz odpowiedzialności z tytułu rękojmi za wady i gwarancji jakości (art. 449¹¹ k.c.)⁴¹.

Literatura

M. Sieradzka, *Glosa do wyroku TS z dnia 4 czerwca 2009 r., C-285/08*, Lex/el 2010

C-445/06 – Danske Slagterier

Wyrok Trybunału z dnia 24 marca 2009 r. w sprawie C-445/06, *Danske Slagterier p. Bundesrepublik Deutschland*, ZOTSiS 2008/11/I-8763

[Środki o skutku równoważnym – Policja sanitarna – Wymiana międzywspólnotowa – Świeże mięso – Kontrole weterynaryjne – Odpowiedzialność pozaumowna państwa członkowskiego – Termin przedawnienia – Ustalenie szkody]

Trybunał orzekł:

1) Jednostki poszkodowane przez nieprawidłową transpozycję i zastosowanie dyrektywy Rady 64/433/EWG z dnia 26 czerwca 1964 r. w sprawie problemów zdrowotnych dotyczących produkcji i wprowadzenia do obrotu świeżego mięsa, zmienionej dyrektywą Rady 91/497/EWG z dnia 29 lipca 1991 r., i dyrektywy Rady 89/662/EWG z dnia 11 grudnia 1989 r. dotyczącej kontroli weterynaryjnych w handlu wewnątrzspólnotowym w perspektywie wprowadzenia rynku wewnętrznego mogą powołać się na prawo swobodnego przepływu towarów w celu wskazania na odpowiedzialność państwa za naruszenie prawa.

2) Prawo wspólnotowe nie wymaga, by z chwilą gdy Komisja wszczyna postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego na podstawie art. 226 TWE⁴², bieg terminu przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody z tytułu odpowiedzialności państwa za naruszenie zobowiązań ciążących na nim na mocy prawa wspólnotowego został przerwany lub zawieszony na czas trwania postępowania.

3) Prawo wspólnotowe nie sprzeciwia się temu, by termin przedawnienia na wniesienie skargi z tytułu odpowiedzialności państwa za nieprawidłową transpozycję dyrektywy rozpoczął swój bieg z datą wystąpienia pierwszych szkodliwych konsekwencji tej nieprawidłowej transpozycji, podczas gdy dalsze szkodliwe jej skutki są możliwe do przewidzenia, nawet jeśli ta data poprzedza prawidłową transpozycję tej dyrektywy.

⁴¹ Powyższy tekst za: E. Wojtaszek-Mik, *Wpływ orzecznictwa ETS na polskie prawo cywilne w okresie członkostwa Polski w UE*, Studia i Analizy Sądu Najwyższego, t. V, red. K. Ślęzak, Warszawa 2011, s. 176-178.

⁴² Obecnie art. 258 TFUE.

4) Prawo wspólnotowe nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu przepisów krajowych, które stanowią, iż jednostka nie może uzyskać naprawienia szkody, której wystąpieniu w sposób zamierzony lub przez niedbalstwo nie zapobiegła za pomocą środków prawnych, pod warunkiem że wykorzystania środków prawnych można w sposób rozsądny wymagać od poszkodowanego, czego ocena należy do sądu krajowego, w świetle ogółu okoliczności rozpatrywanej przed nim sprawy. Prawdopodobieństwo, że sąd krajowy przedstawi wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 234 TWE⁴³, lub istnienie skargi o uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego zawisłej przez Trybunałem nie mogą jako takie stanowić wystarczającego powodu, by stwierdzić, że skorzystanie ze środka prawnego nie jest rozsądne.

W ramach sporu pomiędzy Danske Slagterier a Republiką Federalną Niemiec w przedmiocie naprawienia szkody został przedstawiony wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczący wykładni art. 5 ust. 1 lit. o) i art. 6 ust. 1 lit. b) pkt iii) dyrektywy Rady 64/433/EWG z dnia 26 czerwca 1964 r. w sprawie w sprawie problemów zdrowotnych dotyczących produkcji i wprowadzenia do obrotu świeżego mięsa, zmienionej dyrektywą 91/497/EWG Rady z dnia 29 lipca 1991 r.⁴⁴, art. 5 ust. 1, art. 7 i 8 dyrektywy Rady 89/622/EWG z dnia 11 grudnia 1989 r. dotyczącej kontroli weterynaryjnych w handlu wewnątrzwspólnotowym w perspektywie wprowadzenia rynku wewnętrznego⁴⁵ oraz art. 28 TWE⁴⁶.

Danske Slagterier, stowarzyszenie zawodowe duńskich rzeźni zorganizowane w postaci spółdzielni i hodowców wieprzowiny wystąpiło przeciwko Republice Federalnej Niemiec o naprawienie szkody wyrządzonej wskutek naruszenia prawa wspólnotowego. Zarzuciło ono Republice Federalnej Niemiec wprowadzenie w latach 1993–1999 zakazu przywozu mięsa z knurów, z naruszeniem prawa wspólnotowego. Jego zdaniem zakazem tym wyrządzono szkodę w wysokości co najmniej 280 mln DEM hodowcom wieprzowiny i rzeźniom.

Landgericht de Bonn, do którego w dniu 6 grudnia 1999 r. wpłynęła skarga odszkodowawcza Danske Slagterier skierowana przeciwko Republice Federalnej Niemiec, orzekł, że jest ona zasadna dla okresu od 7 grudnia 1996 r. i oddalił ją z tytułu przedawnienia w zakresie, w jakim zawierała roszczenia odszkodowawcze poprzedzające tę datę. Oberlandesgericht w Kolonii, do którego wniesiono apelację, uznał żądanie za zasadne w całości. Skargą kasacyjną wniesioną w ramach „Revision” przed Bundesgerichtshof, Republika Federalna Niemiec wniosła o oddalenie skargi odszkodowawczej w całości.

Ponadto wyrokiem z dnia 12 listopada 1998 r. w sprawie C-102/96, *Komisja p. Niemcom*, ECR 1998, s. I-6871, Trybunał stwierdził, że Republika Federalna Niemiec uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy art. 5 ust. 1 lit. o) oraz art. 6 ust. 1 lit. b) dyrektywy 64/433 oraz art. 5 ust. 1, art. 7 i 8 dyrektywy 89/662, po pierwsze, nakładając obowiązek znakowania i obróbki cieplnej tuszy knurów, których mięso, niezależnie od wagi zwierzęcia,

⁴³ Obecnie art. 267 TFUE.

⁴⁴ Dz.Urz. L 121 z 29.7.1964, s. 2012 ze zm., uchylona z dniem 1 stycznia 2006 r.

⁴⁵ Dz.Urz. L 395 z 30.12.1989, s. 13 ze zm.

⁴⁶ Obecnie art. 34 TFUE.

zawiera koncentrację androstenonu przekraczającą 0,5 µg/g, wykrytą za pomocą zmodyfikowanego testu immunoenzymatycznego prof. Clausa, a po drugie, uznając, że w przypadku przekroczenia wartości maksymalnej 0,5 µg/g mięso ze względu na silny zapach jest niezdatne do spożycia.

W tej sytuacji Bundesgerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy przepisy art. 5 ust. 1 lit. c) oraz art. 6 ust. 1 lit. b) (...) iii) dyrektywy (64/433) w związku z art. 5 ust. 1, art. 7 i 8 dyrektywy 89/662 (...) przyznają producentom mięsa wieprzowego i podmiotom wprowadzającym je do obrotu prawa, które w przypadku błędnej transpozycji lub błędnego stosowania [dyrektywy] mogą prowadzić do powstania odpowiedzialności państwa za szkody spowodowane naruszeniem zobowiązań ciążących na nim na mocy prawa wspólnotowego?

2) Niezależnie od treści odpowiedzi udzielonej na pytanie pierwsze – czy w przypadku transpozycji i stosowania przywołanych dyrektyw, naruszających prawo wspólnotowe, producenci mięsa wieprzowego i podmioty wprowadzające je do obrotu mogą powoływać się na naruszenie art. 30 TWE (obecnie art. 28 TWE) w uzasadnieniu roszczenia o naprawienie szkody w ramach odpowiedzialności państwa za szkody spowodowane naruszeniem zobowiązań ciążących na nim na mocy prawa wspólnotowego?

3) Czy prawo wspólnotowe wymaga, aby bieg terminu przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody w ramach odpowiedzialności państwa za szkody spowodowane naruszeniem zobowiązań ciążących na nim na mocy prawa wspólnotowego został przerwany w związku z wszczęciem postępowania o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego na podstawie art. 226 TWE lub przynajmniej zawieszony do czasu jego zakończenia, jeżeli prawo krajowe nie przewiduje skutecznego środka prawnego mogącego zmusić państwo członkowskie do dokonania transpozycji dyrektywy?

4) Czy bieg terminu przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody w ramach odpowiedzialności państwa za szkody spowodowane naruszeniem zobowiązań ciążących na nim na mocy prawa wspólnotowego, opartego na niewłaściwej transpozycji dyrektywy i wynikającym z tego (faktycznym) zakazie przywozu, rozpoczyna się, niezależnie od dyspozycji przepisów prawa właściwego, dopiero po dokonaniu właściwej transpozycji (dyrektywy), czy też bieg terminu przedawnienia może rozpocząć się zgodnie z przepisami prawa krajowego już wtedy, gdy wystąpią pierwsze szkody i można się spodziewać wystąpienia kolejnych? Jeżeli dokonanie właściwej transpozycji miałoby mieć wpływ na bieg terminu przedawnienia, to czy jest tak co do zasady, czy też tylko wtedy, gdy dyrektywa przyznaje prawa jednostkom?

5) Czy w świetle okoliczności, iż państwa członkowskie nie mogą uregulować przesłanek roszczenia o naprawienie szkody w ramach odpowiedzialności państwa za szkody spowodowane naruszeniem zobowiązań ciążących na nim na mocy prawa wspólnotowego mniej korzystnie aniżeli w przypadku podobnych krajowych środków prawnych oraz że otrzymanie odszkodowania nie może zostać uniemożliwione lub nadmiernie utrudnione, istnieją ogólnie względy, które

przemawiają przeciwko uregulowaniu krajowemu, zgodnie z którym obowiązek naprawienia szkody nie powstaje, jeżeli poszkodowany umyślnie lub nieumyślnie zaniechał ograniczenia zakresu szkody za pomocą środka prawnego? Czy względy przemawiające przeciwko takiemu »wyłączeniu ochrony prawnej w związku z nieskorzystaniem z pierwszego dostępnego środka ochrony prawnej« występują również wtedy, gdy wykluczenie ochrony prawnej jest uzależnione od tego, aby od poszkodowanego można było oczekiwać skorzystania z tego środka prawnego? Czy w świetle prawa wspólnotowego od poszkodowanego nie można tego oczekiwać, gdy właściwy sąd krajowy prawdopodobnie nie mógłby rozstrzygnąć przedmiotowych kwestii dotyczących prawa wspólnotowego bez wystąpienia z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości (...), bądź gdy wszczęte już zostało postępowanie o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego na podstawie art. 226 TWE?”

Literatura

M. Taborowski, *Glosa do wyroku TS z dnia 24 marca 2009 r., C-445/06*, Lex/el 2011